

— C. CESSARD —

E. CESAR

— KIPAR IN OBLIKOVALEC —
SCULPTOR AND DESIGNER

OB 90-LETNICI

AT THE 90TH BIRTHDAY CELEBRATION

KAZALO

- 6** **UVODNIK**
Stanislava Pangeršič
INTRODUCTION
- 8** **OD KIPARSTVA H KIPARSTVU**
Milena Koren Božiček
FROM SCULPTURE TO SCULPTURE
- 20** **NE SAMO KIPAR ...**
Lenka Bajželj
NOT ONLY A SCULPTOR ...
- 26** **KATALOG DEL**
CATALOGUE
- 46** **ŽIVLJENJEPIS**
Milena Koren Božiček
BIOGRAPHY
- 54** **JAVNA DELA**
PUBLIC WORKS
- 56** **RAZSTAVE**
EXHIBITIONS
- 58** **LITERATURA O UMETNIKU**
BIBLIOGRAPHY
- 64** **KRATICE**
LIST OF ABBREVIATIONS
- 66** **KOLOFON**
IMPRINT
-

Stanislava Pangercšič

Ciril Cesar

Že pojava radovednega, visokega, sivolasega gospoda zbuja pozornost. Prehodil je pokončno ustvarjalno pot kot iščoč samohodec, poglobljen mislec, človek, zagledan v knjige in ljudi, v nenehni konfrontaciji s seboj in svetom okrog sebe.

Ciril Cesar je po sanjah in duši umetnik, po percepciji sveta okrog sebe intelektualec, skozi ustvarjalni proces raziskovalec, inovator in praktik. In človek velikih zahtev do sebe in enakih pričakovanj do drugih.

Spoznala sem ga v njegovih najbolj osebnih vprašanjih, ki so se vedno dotikala smisla življenja, skupnega dobrega in miru v svetu.

Podarjena mu je dolga pot. Sklenjen v modrost še vedno sedi na klopci na Cankarjevi ulici s pogledom proti soncu in zazrt v mladi svet, ki drvi mimo.

Devetdeset let? ... Dajte no!

Galerija Velenje se pridružuje praznovanju visokega jubileja ob devetdesetem rojstnem dnevu Cirila Cesarja s postavitvijo pregledne razstave in izdajo kataloga.

Ob tej priložnosti se zahvaljujem sodelavki, mag. Mileni Koren Božiček, muzejski svetnici, za idejno in avtorsko zasnovano razstavo, umetnostni zgodovinariki Lenki Bajželj za tekst o oblikovanju v katalogu, višji kustosinji Korneliji Križnič za dokumentarni del razstave, oblikovalcem AV Studia Velenje za oblikovanje kataloga in Gorenju IPC za tisk.

Posebna zahvala pripada družini umetnika, Olgi in Nives Cesar, ki sta z obsežnim arhivskim in drugim gradivom prispevali k realizaciji razstave.

Zahvaljujem se Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije, Mestni občini Velenje in Gorenju, d.d. za prijazno podporo pri izvedbi projekta.

Stanislava Pangeršič
direktorica Galerije Velenje

The image of this curious, tall, grey haired gentleman attracts attention. He walked his creative path in an upright manner like a solitary seeker, profound thinker, fond of books and people, constantly in confrontation with himself and the world around him.

Ciril Cesar has the dreams and soul of an artist, his perception of the world around him is that of an intellectual, and in his creative process he is an investigator, innovator and practitioner. He is very demanding of himself and expects the same of other people.

I have met him through his most intimate questions - questions which always touched upon the meaning of life, the common good and the peace in the world. He has traveled a long path. In a continuity of wisdom, he still sits on a bench on Cankar street, looking to the sun and gazing at the young world rushing past.

Ninety? ... Oh, come on!

The Velenje Gallery is joining the celebration of Ciril Cesar's ninetieth birthday jubilee by holding this retrospective exhibition and publishing a catalogue.

I would like to take this opportunity to thank my colleague Mrs. Milena Koren Božiček, MA, museum councilor and the author of the conceptual design of this exhibition, art historian Lenka Bajželj for the text about design in the catalogue, senior curator Kornelija Križnič for the documentary part of the exhibition, the designers of AV Studio Velenje for the design of the catalogue, and the company Gorenje IPC for the printing.

Special thanks go to the family of the artist, Olga and Nives Cesar, who contributed to the realisation of the exhibition with extensive archival and other materials.

I would also like to thank the Ministry of Culture of the Republic of Slovenia, the Municipality of Velenje and Gorenje plc for their kind support in the implementation of the project.

Stanislava Pangeršič
Director of Galerija Velenje

Milena Koren-Božiček

Od kiparstva h kiparstvu

Zadnja samostojna razstava Cirila Cesarja je bila v Velenju, v Galeriji takrat Kulturnega centra Velenje. Ker so bile razstavljene samo steklene skulpture, sem svoje besedilo polemično nasloвила Ne samo kipar ... Triindvajset let kasneje bomo poskusili odgrniti še druge strani Cesarjeve kreativnosti.

Ustvarjalni opus kiparja in oblikovalca Cirila Cesarja doslej, temeljito in sistematično, umetnostnozgodovinska stroka še ni obravnavala. Visoki življenjski jubilej nas je zato vzpodbudil, da ga poskušamo javnosti približati v njegovih temeljnih umetniških izražanjih: v kiparstvu in industrijskem oblikovanju. Na zadnji samostojni razstavi se je predstavil v Velenju s steklenimi skulpturami, ki so le ena od njegovih stilnih in kronoloških faz. Pravega stilno kronološkega pregleda sicer ne moremo postaviti, ker je motivno prepletal svoje podobarske osnove s figuraliko, malo portretno kiparstvo, ekspresivno figuraliko, javno kiparstvo, steklene skulpture in industrijsko oblikovanje, ki ga obravnava drugo besedilo.

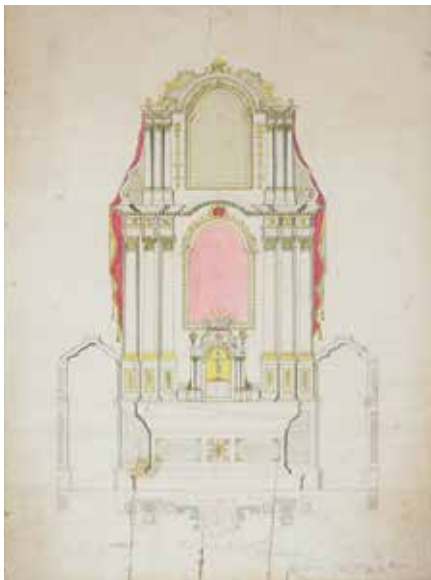
Cesarjevo kiparstvo kot tudi ustvarjanje drugih slovenskih ter evropskih ustvarjalcev je treba spremljati in raziskovati skozi perspektivo posebnih razmer in možnosti, v katerih so se nahajali v času njihovega umetniškega razvoja. Tako lažje sprejemamo njihove ambicije in poskuse različnih, celo nasprotujočih si slogovnih začetkov, iz katerih so se pozneje umikali in se bolj ali manj nikoli več niso vračali v dograjevanje nekih sicer ambicioznih in perspektivnih začetkov. Pričujoče besedilo osvetljuje Cesarjeva posamezna, pomembnejša kiparska dela, katera so najbolj temeljila na iskanju novega kiparskega izraza, ki je v slovenski sodobni umetnosti zapustil tudi slogovne posebnosti. Iskati in najti jih je mogoče predvsem v njegovi psihološki izpovedi v portretu in figuraliki ter v arhitekturni filozofiji konstrukcije steklenih skulptur.

Pregledna razstava najbolj ustreza klasifikaciji razstave, ki sodi v predstavitev njegovih najvidnejših del na vseh področjih avtorjevega delovanja.

Ciril Cesar izhaja iz ene izmed najpomembnejših podobarskih družin v Sloveniji v 19. in začetku 20. stoletja. Podobarske delavnice so do začetka 20. stoletja opravljale različna kiparska in slikarska dela, predvsem za znane naročnike. To je bila v prvi vrsti imenitna obrtna dejavnost, ki ni bila podrejena cehovskim organizacijam; prav tako dela podobarjev in rezbarjev ne moremo poistovetiti s slikarji ali kiparji. Imeli so svojevrsten in ugleden status. Rezbarji so v Sloveniji omenjeni že v 14. stoletju ob razcvetu zlatih oltarjev in so se pojavljali znotraj znanih stavbarskih delavnic. Pomembnejše rezbarske delavnice so bile v Ljubljani, Škofji Loki, Kranju in Celju ter so delovale predvsem za potrebe sakralnih objektov po kiparskem okrasju, podobah Križanih, različnih upodobitvah matere Marije, zavetnikov cerkva itd. Poleg rezbarjev, ki so delali predvsem za sakralne potrebe, so delovale tudi rezbarske delavnice za profane naročnike in rezbarska dela, kot so skrinje, lestenci, pohištveno okrasje idr. Seveda so se tudi zelo razlikovale med seboj po stopnji kvalitete njihovih izdelkov.¹ Cesarjeva podobarska delavnica je uspešno delovala od leta 1853 do 1936. Ustanovitelj Andrej Cesar (1820, podatek iz poročnega lista² [sicer pa 1823 ali 1824]-1885) se je rodil v Socki pri Vojniku. Podobarstva in pozlatarstva se je izučil v Mastnakovi podobarski delavnici, nato pa se je dve leti izpopolnjeval v Gradcu.

¹ Na Frankolovem pri Vojniku sta v prvi polovici 19. stoletja uspešno delovali dve veliki podobarski delavnici, delavnica Jerneja Rangusa in Jožefa Brenka (zasledimo lahko tudi priimek Wrenk), po domače Mastnaka. Ukvarjali sta se z rezbarsko obrtno in slikarstvom. Obe sta delovali do dobre polovice 19. stoletja. Izučili sta veliko dobrih rezbarjev, večina jih je začela s samostojno obrtno dejavnostjo. Med temi je Andrej Cesar, ki je v Mozirju postavil močno podobarsko središče (Jože Curk, *Umetnost v Celju in okolici v zadnjih 150 letih*; Celjski zbornik, Celje 1959, str. 206).

² Franci Pečnik, *Diplomska naloga*, FF, Ljubljana, 2007, str. 30.

Slika 1 / Fig. 1
Študijska risba oltarja Andreja Cesarja /
Study for Andrej Cesar's altar

Slika 2 / Fig. 2
Vstali Kristus Ivana Cesarja /
Resurrection of Christ by Ivan Cesar

Leta 1853 se je naselil v Mozirju (takrat imenovanem Praßberg) in izpolnjeval naročila po vsem Spodnjem Štajerskem in Koroškem. Njegova dela najdemo po Savinjski dolini in širše po Šaleški dolini in Sloveniji (Šmihel, Lepa Njiva, Rečica, Ljubno, Solčava, Vranksko, Radmirje, Šoštanj, Gornji Grad, Tabor, Plešivec ...). (slika 1) Tako je Andrejeva, kasneje pa sinova (Ivanova) delavnica veljala za eno večjih delavnic v Sloveniji. Izpolnjevala je naročila predvsem na Štajerskem in celo do Zagreba.³ Andrej je umrl leta 1885 v času izpolnjevanja naročila v Zagrebu, kjer je veliko delal. Imel je tri otroke. Hči Ivanka (Johanna) je bila pozlatarica v domači delavnici, sin Matija mizar in sin Ivan Cesar (1864-1936) podobar. Slednjemu, šele 21-letnemu, je pripadla vloga glavnega podobarja. Ivan je uk nadaljeval v Gradcu pri avstrijskem kiparju Jakobu Gschielu (1821-1908), istočasno pa je na obrtni šoli obiskoval tudi tečaj risanja. Pri kiparju Aleksandru Hortu v Keszthelyju ob Blatnem jezeru se je naučil klesanja kamna.⁴ Zaključil je štiriletni študij na Umetno-obrtni šoli na Dunaju, po študiju pa je kot podobar in pozlatar živel in delal v Mozirju. Njegova dela najdemo v Mozirju, Nazarjah, Gornjem Gradu, Kokarjah, Radegundi na Brezju, Lučah, Sv. Lenartu pri Rogatcu, Šaleku pri Velenju ... (slika 2)

Podobno življenjsko pot kot imenovani Ivan Cesar so v tem in nekoliko kasnejšem času prehodili še mnogi drugi slovenski umetniki, npr. Alojz Gangl (1859-1935), Franc Berneker (1874-1932), šaleški kipar Ivan Napotnik (1888-1960), ki je najprej začel z ukom

v rezbarski delavnici, nadaljeval na Umetno-obrtni šoli v Ljubljani, nato pa študiral na umetniški akademiji na Dunaju. Ta izkušnja sveta je bila za ljudi, večinoma iz kmečkega okolja, še kako zahtevna ter pomembna za umetnike in slovensko umetnost. V svoje okolje so hkrati z znanjem prinašali še veliko novih informacij razvitejšega sveta in predvsem revolucionarnih kulturnih novosti. Z njimi so se spreminjala okolja, v katerih so si ustvarjali poslovna sidrišča in družinske korenine ter nadaljevali z mnogimi velikimi presežki. Podoba kraja je z njimi in drugimi intelektualci dobivala nove razsežnosti, ki so postajale vse bolj vsakdanje.

V tako napredni družini se je rodil Ciril Cesar. Že pri trinajstih letih se je sicer spopadel z bridko izkušnjo izgube očeta in zavedajoč se svojega bremena odgovornosti, je tudi hitro odrasel.

Trinajstletnikova portretna risba očeta Ivana je že najstniku napovedala obetavno umetniško prihodnost.

Ciril Cesar je v domačem okolju spoznaval prve faze klasičnega kiparskega oblikovanja. Že v Umetno-obrtni šoli pa je preko mentorja Franceta Kralja spoznal njegove ekspresionistične izpeljave, ki so mu bile mnogo bližje od secesijske reminiscence, ki jo je negoval oče Ivan Cesar. Pri Kralju je dobil tudi spodbudo za kreativno delo in učenje.

Druga svetovna vojna je kontinuiteto razvoja mladega kiparja surovo prekinila. Mobiliziran je bil v nemško vojsko, vendar zaradi popolnega odklanjanja

³ http://www.etno-muzej.si/files/etnolog/pdf/0354-0316_8_markovcic_podobarska.pdf (dostop 21. maj 2013).

⁴ Franci Pečnik, Podobarska delavnica Andreja Cesarja in Ivana Cesarja, diplomsko delo, 2007, str. 44-45.

militarizma tudi kmalu demobiliziran. Izobraževanje je še med vojno nadaljeval na Šoli za umetno obrt v Gradcu (Kunstgewerbeschule) in ljubka mala figura *Hrepenenje*, 1943 (kat. 1) nastane v tem času. Zanimivo je, da pri lesu kipar ohrani lubje v spodnjem delu, kjer se figura zliva v podstavek in mu daje kiparski in vsebinski akcent.

Tridelni relief *Kristus*, 1945-46 (kat. 2) je mogoče videti kot avtoportretno podobo, ki je narejena na klasičnih podobarskih temeljih, a že v bolj ekspresivnem izrazu, ki ga je kipar upal vdahnuti temu ikoničnemu motivu. Osrednja tabla je v obliki enakokrakega grškega križa z reliefno podobo Kristusa. Na obeh konzolah so izrezljani datumi pomembnih dogodkov, ki so avtorju zaznamovali življenje. Nad Kristusovo glavo je napis »Oče, odpusti jim«, s katerim prosi Boga, da odpusti vsem, ki so povzročili vojno morijo.

Vrednotenje modernega kiparstva sloni predvsem na slogovnih novostih evropskega kiparstva nosilnega predstavnika Augusta Rodina. Večina modernistov ni razumela in znala nadaljevati njegovih vizionarskih nastavkov. Veliko slovenskih avtorjev je pred drugo svetovno vojno in po njej svoj slog gradilo na monumentalnih razsežnostih ter poudarjanju herojstva z ideološko estetiko socialističnega realizma, predvsem zaradi zahtevanih naročil spomeniškega kiparstva v javnem prostoru.

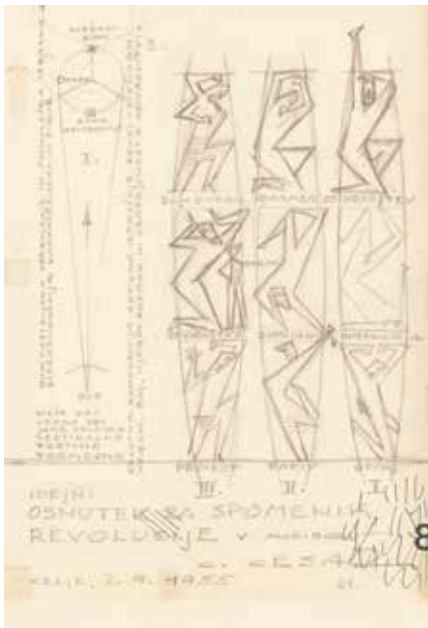
Ciril Cesar je bil eden izmed tistih, ki so dobili kar nekaj naročil. S spomeniško skulpturo je začel svojo kiparsko ustvar-

jalnost kot asistent, pri profesorju Frančišku Smerduju na njegovem kipu *Ilegalc*, 1952 v Ljubljani. Očitno je imel oporo v svojem profesorju in v očeh prevladujoče večine javnosti. O Cesarjevi ambicioznosti, sposobnosti in prepričljivosti pričajo naročila za javne skulpture. V obdobju najštevilčnejšega postavljanja javnih skulptur, s katerimi se je lahko ponašala takratna razvijajoča se država, je Cesar uspel s kar nekaj naročili. Istočasno, ko je delal na Smerdujevem *Ilegalcu*, je nastajal njegov znani *Talec*, ki ga je leta 1954 postavil pred Jakopičevim paviljonom, v katerem je bila razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov, na katero je Talca sicer prijavil. Kip so odstranili brez njegove vednosti. Zaradi nestrinjanja avtorja in mnogih njegovih somišljenikov je bila sprožena odmevna strokovna in medijska polemika. Na ta nenavadni incident so se odzvali tudi umetnostni kritiki. »Talec - simbol žrtve! Življenje, vrženo na tehtnico človeškega ponosa in obupa, heroizma in strahu, odpora in resignacije. Zavest je postavljena na prag med življenjem in smrtjo, bitnostjo in nebitnostjo, dinamiko in mirovanjem. V večnost spremenjena poslednja, usodna človeška odločitev: med življenjsko afirmacijo in negacijo, med pozitivnim in negativnim, med svetlobo in temo. Utelešenje te odločitve je Cesarjev Talec. Notranje zlomljena, v agoniji ugašajoča afirmacija življenja, ki je moralno do kraja pozitivna, usihajoči živi vir, iz katerega zajemamo mi in bodo črpali naši potomci svojo življenjsko moč ...«⁵ Oglasili so se tudi novinarji. »Ležeči Talec, katerega bronasti odlitek je postavljen kot spomenik žrtvam v umetni-

⁵ Jože Curk, Mozirje, *Talec - simbol žrtve! ...*, 30. 7. 1953 (tipkopis).

Slika 3 / Fig. 3
Skupina Streljanih / Group of The Shot

Slika 4 / Fig. 4
Risba osnutka spomenika NOB / Drawing of the project of the monument to the National Liberation Struggle

kovem rojstnem kraju Mozirju (kat. 14), je svojevrsten med plastikami te vrste. Anatomsko dovršeno prikazuje moč zatiranega človeka, ki je tudi smrt ne odvzame ... Roke, stisnjene v pest in zvezane v zapetju, dajejo videz, da bo v smrtnem krču pretrgal spono in udaril.«⁶ Ti so se postavili na stran kiparja in s svojimi kritikami in v pogovoru s kiparjem opozorili na nesprejemljivo reakcijo dela stroke, ki ga je izključila iz Društva slovenskih likovnih umetnikov, kasneje pa spet sprejela. Ta afera je močno zaznamovala njegovo prihodnost, saj je trajala več let. Avtor je bil v svoji odločitvi neomajen, do drugih tudi zelo kritičen: »Večini spomenikov manjka psihološka verjetnost in umetniška intenzivnost. Pri nas stoji danes mnogo skupinskih in samostojnih figur, ki so opremljene z vsemi ilustrativnimi rekviziti (puške, bombe, čutarice, škornji, vse mogoče obleke), v bistvu pa neprižadeto pozirajo in zehajo.«⁷ Književnik Tone Pavček je v podnaslovu temu članku napisal: »To je pot mladega, trmasto v svoj cilj zaverovanega kiparja. Pot, ki ni in nikoli ne bo drevored.«

Cesar je v času študija in prvih letih po študiju obetal bliskovit umetniški razvoj, ki pa sta ga čas, katerega je nedvomno zelo prehitel, in razmere v njegovem okolju ustavili sredi njegovih hitrih razvojnih korakov.

Nadaljeval je z novimi zamislami. Na samostojni razstavi leta 1953 v Jakopičevem paviljonu je pokazal svoja dela. V duhu konstruktivizma in kubizma je nastalo več malih skulptur Zločinov in Žrtev. Uvodno delo med njimi predstavlja sti-

lizirana celopostavna figura *Streljani*, 1948-50 (kat. 7), ki je nastala v obsegu skupine (slika 3) figur iz žgane gline, ujetih v trenutkih strahu in popolnega zločina. Iz teh sta nastali nadaljevalni skupini fragmentirane figuralike *Molčeče priče*, 1949 (kat. 9) in *Kričeče priče*, 1950 (kat. 10), ki ju v stilizaciji še pretresljiveje zmodelira v *Zločinu*, 1950-52 (kat. 11) z vprašanjem Zakaj ter identifikacijsko številkico, ki predstavlja interniranca in razvrednotenje človeškega življenja. Z njim sprašuje svet po odgovoru za grozote, ki jih je zagrešilo človeštvo z brutalnimi grozodejstvi. Strah, obup, gnev, obtožba in sovrašтво so simbolni glasniki njegovih Zločinov, ki niso uperjeni le v strahote druge svetovne vojne, temveč so simboli upora zločinom, ki so bili, v katerem koli času in na katerem koli mestu, storjeni nad človeštvom. So odločen apel in zahteva, da se kaj takega nikoli več ne zgodi. Cesarjev zmaličen obraz obtožuje prav tako kot Velika tragična glava, 1942 njegovega francoskega umetniškega sopotnika Jeana Fautrierja. Zaradi upora akademskim formalnim realnostim si je s ciklusom Zločini in Žrtve nakopal težave na akademiji in prepovedali so mu nadaljevanje specialističnega študija, le dve leti po vpisu na akademijo. Za Cirila Cesarja sta ti sugestivni figuri pomenili začetek konca zlaganosti socialističnega realizma, kar je prva začutila mladina in mnogi umetniki, ki so raziskovali objektivno bistvo v vizualizaciji poglobljenega doživljanja človekove podobe. Cenjeni umetnostni zgodovinar, Emilijan Cevc, je ob razstavi zapisal: »Cesarjeve umetnostne smeri še ni mogoče označiti, saj pomeni njegovo dosedanje delo šele

⁶ K. J. (Kraševac Jure), V ateljeju akademskega kiparja Cirila Cesarja, Maribor, Večer, 9. 9. 1954, str. 4.

⁷ Tone Pavček, Srečanja z umetniki – partizani, Kipar Ciril Cesar, Ljudska pravica, Ljubljana, 31. 8. 1955, str. 5.

prve, čeprav krepke korake. Zdi pa se mi, da teže kar v nekak fuvizem z močnim ekspresivnim poudarkom, kakor bi hotel vsakdanjostni objekt dvigniti v vizionarno elementarnost. Idealizacije ne išče. Izhodišče mu je skoraj naturalistično, brez slehernega formalnega olepšavanja; vse kaže, da noče v prvi vrsti ugajati, ampak hoče človeka pretresti. Nekatere plastike, ki so nastale neodvisno od akademskih šolskih zakonov, učinkujejo kot kriki ter podčrtujejo avtorjev individualni izraz. V njih se uveljavlja neka prvinska sila, kakor bi se animaličnost skozi trpljenje prečiščala v humanost. Lepota pomeni Cesarju nekaj več kot zgolj estetski pojem; bolj kot lepo telo išče lepo dušo /.../ Vse formalne zakone podreja eruptivni dinamiki psihičnega izraza ter se v pravem smislu besede zanj bori /.../«⁸ Ta boj je vseskozi bojeval v svojem življenju. Osvajal je nove materiale in oblike, s katerimi se je po krepostnih korakih dokončno poslovil od sentimentalnega humanizma in esteticizma, ki ni bil združljiv z njegovo vizijo o umetnosti.

S časovno distanco je o tem pisal Marjan Tršar ob petdesetletnici ljubljanske akademije: »Da v tem dolgoletnem pedagoškem razvoju ni šlo brez odpora 'starega gledanja', zavreti, izničiti 'modernistične tendence' je razumljivo. Tako je bil spet izpred Jakopičevega paviljona v Tivoliju odstranjen kip 'Zločin' kiparja specialista Cirila Cesarja, češ da je nestetski, pa zato javnost zavajajoč. Toda če bi bil ta poseg razložljiv zavoljo grozljivega videza te simbolno 'krvave' glave, pa je težje razumeti, zakaj je moral isto leto z razstave 4. letnika.«⁹ Tudi *Zločin I*, 1950 (kat. 12) in *Zločin -*

prestreljena glava I, 1953 (kat. 13) ter *Zločin - prestreljena glava II*, 1960 (kat. 20) in *Zločin II*, 1961 (kat. 21) še deset let pozneje stopnjujejo ekspresivnost izpovedi in tragičnosti. Cesar je svoje emocije in na drugi strani racionalnost združil v več kot desetletnem razvoju opusa, s katerim se je uprl nasilju nad človekom; ne samo vojnam, ampak tudi nasilnemu usmerjanju v sistemsko estetiko. Umetniška ustvarjalnost je nekaj povsem drugega, potrebuje svobodo izražanja in temu cilju je Cesar sledil, dokler ni bil sam zadovoljen.

Preselil se je v Celje, začel poučevati na učiteljski in se poročil. Svojo kreativnost je, po razočaranjih zaradi omejevanj v umetniškem izražanju, zavestno usmeril v oblikovalsko-tehnično smer. Že med študijem je pogosto poslušal predavanja arhitekta Eda Ravnikarja, ki je spremljal svetovne trende in se tudi sam navduševal nad ulmsko Visoko šolo za oblikovanje (Hochschule für Gestaltung Ulm). Z ženo Olgo sta v vseh korakih načrtovala skupno življenje z velikimi ambicijami. Nič ga ni odmaknilo od začrtane poti, ker je vedel, kaj hoče doseči in je v to trdno verjel: »Ni cilj mojega umetniškega prizadevanja pot, ki vodi med idiliko renesančnih vrtov, temveč živ odraz našega življenja človeka, njegovih teženj in prizadevanj in protest proti slehernemu nasilju, ki smo se mu uprli v dneih NOB. Kako bom dosegel svoj programski cilj, bo pokazalo moje bodoče delo. Vendar bom zadovoljen, če bom nekoč spoznal, da sem dal v svoje delo odblesek teh teženj in pri tem mi bo prav vseeno, če bo ta odblesek v akademskem okviru ali ne.«¹⁰

Slika 5 / Fig. 5
Talec v Nazarjah / The Hostage in Nazarjah

Slika 6 / Fig. 6
Talec v Šentjurju / The Hostage in Šentjur

⁸ E[milijan] Cevc, Razstava kiparja Cirila Cesarja, Slovenski poročevalec, 6. 6. 1953, str. 18.

⁹ Marjan Tršar, Razvoj likovnovzgojnega usmerjanja na Akademiji za likovno umetnost (avtorski razmislek), 50 let Akademije za likovno umetnost, Ljubljana, 1995, str. 68.
Op. p.: Mislim, da je v tem zapisu Marjan Tršar mislil na Talca, ki je bil odstranjen izpred Jakopičevega paviljona. Cesarjev Zločin pa je moral z razstave 4. letnika akademije.

Slika 7 / Fig. 7
Osnutek Talca v Gornjem Gradu /
The project of the monument Hostage in Gornji Grad

Slika 8 / Fig. 8
Industrijska skulptura / Industrial sculpture

Trdo delo in vztrajnost sta hitro obrodila uspehe. Cesar se ni odrekel kiparskemu snovanju, čeprav se je iz umetniških krogov zavestno umaknil. Leta 1955 je sodeloval na natečaju za spomenik NOB v Mariboru. Njegov osnutek je bil odkupljen (slika 4). Prvo in ključno spomeniško figuro Talca je nadaljeval še v več različicah in postavljene so bile še v Nazarjah (slika 5), Šentjurju (slika 6) in v Gornjem Gradu (slika 7). Tudi s portretnim kiparstvom se pojavi v javnem prostoru. Veliko zaupanje mu izkažejo leta 1956 v Celju z naročilom doprsnega kipa *Antona Aškerc* (kat. 15) ob stoletnici rojstva. V tem kipu ni bila več toliko spoštovana obvezna idejna vsebina figure, ki je bila varirana in modernizirana v njegovem človeškem bistvu, ki ga je Cesar, v pozi in modelaciji, postavil v njegovi pričevalnosti o bistvu osebnostne držbe. Aškerc, upodobljen do pasu z levico, ki je s kazalcem čvrsto usmerjena v tla, in z desnico, ki je ujeta v teatralno-razpravljalski gesti in v modelacijski dinamičnosti celotnega kipa. Enak kip *Antona Aškerc* so v Velenju postavili leta 1974, pred novo, istoimensko osnovno šolo.

Ne samo spomeniška, tudi javna skulptura je bila Cesarju izziv. Leta 1957 dobi naročilo v Ljubljani za skulpturo na Gospodarskem razstavišču. Calderjevski vzor je sluten v Cesarjevi *Industrijski skulpturi* (slika 8) iz kovine, ki se kot stiliziran figuralni simbol na eni točki dotika tal, sicer pa se kotali na industrijskem elementu in se s tem, ponovljenim elementom zaključuje tudi vrh skulpture. V osi tega dviganja v nebo je glava figure, ki je težnostno povezana s krakoma (rokama), ki nosita dar v smislu daritvenega

akta. Skulptura je bila zaradi dotrajanosti leta 1968 odstranjena. Druga iz tega koncepta je prav tako kovinska skulptura *Lastovke*, 1958. Povezal jo je z znakom Tovarne nogavic Polzela, ki je imela tradicijo proizvodnje že od leta 1927. Lahkotno paličasto konstrukcijo je oblikoval kot smer letenja ptic, ki jo le čutimo ob elegantnosti njihovega preleta. Forme lastovk pa je oblikoval zgolj v simbolni silhueti s tendenco rasti in razvoja.

Okoli leta 1959 odkrijejo njegov javni spomenik *Hinka Smrekarja*, 1958 (kat. 16) pred osnovno šolo z istim imenom v Ljubljani. Zanj je izdelal več osnutkov in zelo pogumno javnosti pokazal najbolj sodobnega.

Ob nastajanju modernističnega in rudarskega mesta Velenje je dobil naročilo za izdelavo skulpture za nastajajoči park. Naredil je konstruktivistični osnutek *Manifest*, 1958, postavljen 1959 in v začetku imenovan Kentavri ali Rudarski manifest (kat. 17), po vzgledu italijanskih futurističnih umetnikov (Umberta Boccionija, Gina Severina, Luigija Russola, Giacomina Balle ...). Preplet stiliziranih figur je stopnjevan v višino in s trinožnim krhkim podnožjem kipi v višino z vse bolj stiliziranimi oblikami, ki se dvigujejo druga nad drugo, na ramenih in hrbtih spodnjih. Simbolično skulpturo je namenil nastajajočemu mestu in rudarjem. Skupaj s slikarjem Avgustom Lavrenčičem sta naredila načrte še za mozaik *Atlantida*, 1959 (kat. 18), ki so ga izdelali italijanski mozaicisti, prav tako v duhu futuristične ideologije in z razvijajočimi elementi kubizma. Cesar je spet prehitel čas v svojih snovanjih in kiparskih

¹⁰ Branko Hofman, Ne stari: mladi, temveč ..., Intervju z akademskim kiparjem Cirilom Cesarjem, Večer, Maribor, 18. 12. 1954, str. 3.

dejanjih, vsaj v okolju, kjer je deloval. V Beogradu, prestolnici tedanje države Jugoslavije, so bile tendence sodobne umetnosti že nekaj let v razcvetu, slovensko okolje, še posebno lokalna scena, pa sprememb še ni sprejemalo.

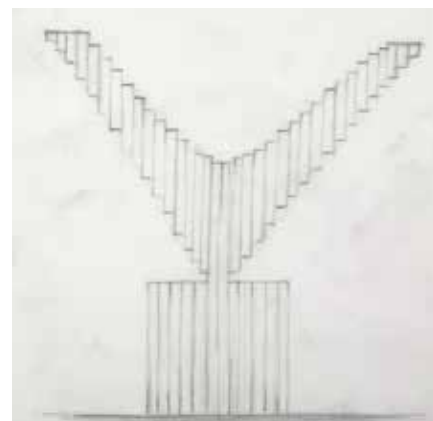
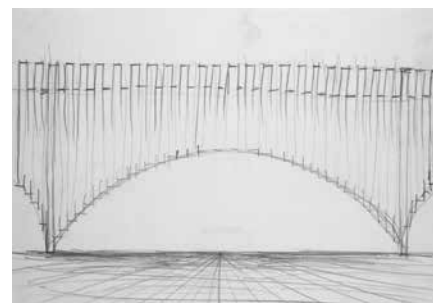
Cesar je korak za korakom lažje prenašal neodzivnost ali celo nerazumevanje okolja; spet se je odločil za novo raziskovanje neznanega v domačem okolju in se dodatno spoprijel še s tehnološkimi ovirami, ko je, v začetku šestdesetih, začel novo poglavje svojega kiparstva s steklenimi skulpturami. Konstruktivistična forma in arhitekturna filozofija dela sta dali njegove prve steklene forme že leta 1960, ki jih lahko vzporejamo s formami umetnika Dana Flavina, pri obeh temelječih na arhitekturnih konstrukcijah. Cesarjeva steklena skulptura *Prehod, 1960* (kat. 19) je simbolična skulptura, ki za kiparja dejansko predstavlja čas prehoda iz kiparskega ustvarjalnega obdobja v industrijsko oblikovanje.

H konstrukcijski stekleni skulpturi se vrača v osemdesetih letih, ko poklicno konča svojo plodno desetletno oblikovalsko fazo. *Katedrala, 1988* (kat. 24) je iskren poklon simbolu mesta Ulm, v katerem je bil Cesar zelo dobro sprejet v elitno sredino oblikovalcev visoke šole za oblikovanje, ki je nasledila znameniti Bauhaus. Steklene skulpture so nastajale v več fazah. Prve so nastale v šestdesetih letih, le da te v večini niso ohranjene, ker avtor še ni našel ustreznih in kakovostnih lepil. (slika 9) Nadaljeval je v osemdesetih, ko se je upokojil, ter v devetdesetih in kasneje, ko je izpopolnil tehnologijo izvedbe. Javna skulptura *Sozvočje časa*,

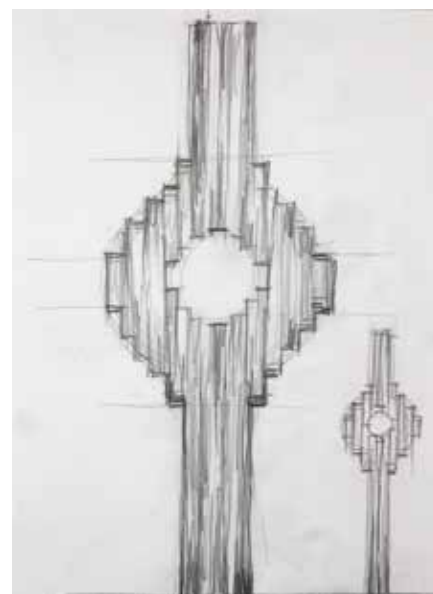
1995 v avli (slika 10, kat. 25) Kulturnega doma v Velenju je kiparjeva prva steklena skulptura v javnem prostoru. Umetnična iz prozorne in krhke tvarine ustvarja dialog s svetlobo. Lom svetlobe jo oživilja in osmišlja. Cesarja je k tej tematiki in tehniki ustvarjanja zapeljala svetloba, ki se je odbijala na steklu deponije ob povsem naključnem mimohodu, že v šestdesetih letih. Steklena skulptura je v celotnem opusu reminiscenca daljnega navdušenja kiparja nad arhitekturo in statiko.

Kiparstvo Cirila Cesarja je začeto na temeljih podobarskih korenin v družinski delavnici. V iskanju samega sebe, samosvojem vztrajanju in spoprijemanju z najrazličnejšimi izzivi in priložnostmi je obljube, predvsem samemu sebi, Cesar vedno izpolnil. Ta neomajnost v doseganju zastavljenih ciljev ga je, od kiparstva preko študija industrijskega oblikovanja in pionirskega dela v sistemskem konceptu industrijskega oblikovanja v podjetju Gorenje, spet vrnila h kiparstvu.

Milena Koren Božiček

Slika 9 / Fig. 9
Risbi prvih steklenih skulptur /
Drawings for the first glass sculptures

Slika 10 / Fig. 10
Skica za skulpturo *Sozvočje časa* / *Study for Harmony of Time*

Milena Koren Božiček

From sculpture to sculpture

Ciril Cesar's last solo exhibition took place in Velenje, at the Gallery then pertaining to the Velenje Cultural Centre. As only his glass sculptures were exhibited, I gave my text the controversial title of »Not Only a Sculptor«... Twenty-three years later, we are trying to bring to light the other domains of Cesar's creativity.

So far the creative work of sculptor and designer Ciril Cesar has not been thoroughly and systematically studied by the discipline of art history. Thus we were encouraged by his 90th birthday jubilee to try to bring him closer to the public in his basic artistic expressions, i.e. in sculpture and industrial design. At his last solo show, he introduced himself in Velenje with glass sculptures, however, these represent only one of his stylistic and chronological phases. It is actually impossible to set a stylistic chronological overview of his works, since he interweaved the figurative motifs of his family's woodcarving workshop with small portrait sculpture, expressive figurative art, public sculpture, glass sculpture and industrial design (dealt with in another text).

Cesar's sculpture, as well as the creative work of other Slovenian and European artists, should be followed up and investigated from the perspective of the specific circumstances and possibilities in which the artists were living at the time of their artistic development. Thus it is easier to accept their ambitions and experiments at their different, even contrasting, stylistic beginnings. From here they later withdrew and usually did not return to upgrade their ambitious and promising initial ideas. The present

text highlights Cesar's more important sculptures, those of his individual works which he most notably based on a search for new sculptural expression and that have left some stylistic particularities in contemporary Slovenian art. If one looks for these, one can find them particularly in his psychological declaration in portraits and figurative works as well as in the architectural philosophy of glass sculpture construction. The retrospective exhibition is a most appropriate classification of an exhibition which focuses on the presentation of the author's most notable works in all the fields of his creative world.

Ciril Cesar comes from one of the most important Slovenian families of woodcarvers in the 19th century and the beginning of the 20th. Until the beginning of the 20th century, woodcarving workshops were executing various sculptural and painting works, mostly for known contractors. It was primarily a distinguished trade, not subject to any guild. The work of these craftsmen painters and carvers cannot be compared to the work of painters or sculptors. They certainly enjoyed a unique and distinguished status. Woodcarvers were mentioned in Slovenia back in the 14th century, when the golden altars flourished, appearing in well known

builders' workshops. The most important woodcarving workshops were in Ljubljana, Škofja Loka, Kranj and Celje. They worked primarily on sculptural decoration satisfying the needs of religious buildings, images of the Crucifix, different types of Virgin Mary, patron saints of churches etc. Apart from woodcarvers who worked mostly for sacral needs, there were also woodcarving workshops making chests and chandeliers, carving ornaments on furniture and similar, for secular clients. Clearly there existed great differences among them regarding the level of quality of their products.¹ Cesar's woodcarving workshop successfully operated from 1853 to 1936. Its founder, Andrej Cesar was born (1820, according to his marriage certificate² [or 1823 or 1824]-1885) at Socka near Vojnik. He was trained in woodcarving and gilding at Mastnak's woodcarving workshop. After that he spent two years of advanced training in Graz. In 1853, he settled down in Mozirje (then Praßberg) and worked on commissions all over Lower Styria and Carinthia. His works can be found in the Savinja Valley and are also widespread in the Šalek Valley and, indeed, all over Slovenia (Šmihel, Lepa Njiva, Rečica, Ljubno, Solčava, Vransko, Radmirje, Šoštanj, Gornji Grad, Tabor, Plešivec ...). (fig. 1) Thus Andrej's –and later his son Ivan's– workshop was considered to be one of the major Slovenian workshops. Andrej worked for commissions mainly from Styria, but also from as far away as Zagreb³ where he had a lot of work. It was precisely when he was working on a commission from Zagreb, that he died in 1885. He had three children. His daughter Ivanka (Johanna) was a gilder in the family workshop, his son Matija was a carpenter and his son Ivan Cesar (1864-1936) a woodcarver. The latter had the became the workshop's main

¹ In the first half of the 19th century there were two large and successful woodcarving workshops at Frankolovo near Vojnik: Jernej Rangus's and Jožef Brenk's (found also as Wrenk), nicknamed Mastnak. Both dealt with woodcarving and painting and were active until approximately the mid-19th century. A number of good woodcarvers learnt their skills here and most of them later started their own craft activity. One of these was Andrej Cesar, who established a powerful woodcarving centre in Mozirje. (*Umetnost v Celju in okolici v zadnjih 150 letih* by Jože Curk, Celjski zbornik, Celje 1959, p. 206).

² Franci Pečnik's thesis *Diplomska naloga*, Philosophical Faculty, Ljubljana, 2007, p. 30.

³ http://www.etno-muzej.si/files/etnolog/pdf/0354-0316_8_markovic_podobarska.pdf (dostop 21. maj 2013).

woodcarver when he was only 21. Later, he continued his training in Graz under Austrian sculptor Jakob Gschiel (1821-1908) and, at the same time, he also enrolled in a drawing course at a crafts school. With sculptor Aleksander Hort in Keszthely at the Balaton Lake, he learnt to chisel stone.⁴ Having finished a four-year-study at the Vienna School of Arts and Crafts, he lived and worked in Mozirje as a woodcarver and gilder. His works can be found in Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Kokarje, Radekundna on Brezje, Luče, Sv. Lenart at Rogatec, Šalek at Velenje ... (fig. 2)

The life stories of many other Slovenian artists were similar to that of Ivan Cesar, for example Alojz Gangl (1859-1935) and Franc Berneker (1874-1932). Among them was also Ivan Napotnik (1888-1960), a sculptor from the Šalek Valley, who started his training at a woodcarving workshop, continued at the Ljubljana Arts and Crafts School, and then at the Academy of Fine Arts Vienna. The majority of the artists came from rural backgrounds and found experience abroad very demanding. This was significant for both the artists themselves and for Slovene art. As well as skills, they also brought back to their home environment a number of novelties from a more developed world, in particular revolutionary cultural ideas. With them and with other intellectuals, the perception of their places was taking on new dimensions which were becoming increasingly common. It was in this context that they established their businesses and family roots and enjoyed considerable success.

Ciril Cesar was born into such a progressive family. As early as at the age of thirteen, he had to face the sad loss of his father. Aware of the burden of responsibility after his father's death, he quickly matured.

A portrait drawing of his father by the thirteen-year-old boy announced a promising artistic future for the teenager.

Within the family environment, Ciril Cesar was acquainted with the first phases of classical sculpture. At the Arts and Crafts School, however, he learnt about expressionist derivations from his mentor France Kralj. He felt much closer to these than to the reminiscences of Art Nouveau (Secession) nurtured by his father Ivan Cesar. Kralj also encouraged him in creative work and study.

World War II brutally interrupted the continuity of the young sculptor's development. He was mobilised into the German army, however, due to his conscientious objection to militarism he was soon demobbed. During the war he continued his studies at the College of Arts and Crafts (Kunstgewerbeschule) in Graz and his adorable little figure *Yearning, 1943* (cat. 1) dates from that time. It is interesting that, when working in wood, the sculptor keeps the bark in the lower part where the figure flows into its base, giving it an accent both sculptural and contextual.

The three part relief *Christ, 1945-46* (cat. 2) could be seen as a self-portrait. It is elaborated on a traditional woodcarver's foundation but the sculptor dared to imbue this iconic motif with a more expressive attitude. The central panel is in the shape of an isosceles Greek cross with the image of Christ executed in relief. Chiselled in both the consoles are dates of important events which marked the author's life. Above Christ's head is the inscription »Father, forgive them« begging God to forgive all those who had caused the war atrocities.

The appraisal of modern sculpture is mainly based on the stylistic novelties in European sculpture by its pillar - Auguste Rodin. The majority of Modernists did not understand or know how to continue his visionary schemes. Before and after World War II, many Slovene artists built their style on monumental proportions, stressing heroism with the ideological aesthetics of Socialist Realism. This was

particularly due to the demands regarding the commissions for monumental sculpture in public spaces.

Ciril Cesar got a considerable number of commissions. He began his creative work in the field of monumental sculpture as assistant to Professor Frančišek Smerdu, when he was working on the statue *The Illegal, 1952* in Ljubljana. He obviously enjoyed the support of both his teacher and the majority of the public. The commissions for public sculptures speak eloquently of Cesar's ambition, skill and persuasiveness. During the period when the greatest number of public sculptures were being erected and of which the developing country was very proud, Cesar succeeded in obtaining several commissions. Whilst working on Smerdu's *Illegal*, he also created his famous *Hostage*. In 1954, this statue was erected in front of the Jakopič Pavillion, the venue of the exhibition of the Slovene Fine Arts Association, to which he presented this sculpture. The statue was removed without his knowledge. The protest on the part of the author and many of his supporters launched resounding polemics among experts and the media. Art critics also responded to this unusual incident. »The hostage – symbol of a victim! Life, hurled onto the scales of human dignity and despair, heroism and fear, resistance and resignation. Conscience is set onto the threshold between life and death, existence and non-existence, dynamics and stillness. The key human decisions: between the affirmation and negation of life, between the positive and the negative, between light and darkness, are transformed into eternity. Cesar's *Hostage* is the embodiment of this decision. The affirmation of life, internally broken, fading, morally utterly positive, a live source running dry from which we capture our vital power and our descendants will draw theirs ...«.⁵ Neither did journalists remain silent. »The reclining *Hostage*, whose bronze cast is erected as a monument to the victims in Mozirje (cat. 14), the artist's

⁵ *Mozirje, Talec - simbol žrtve! ...*, by Jože Curk, 30. 7. 1953 (typewritten paper).

birthplace, is unique among the sculptures of this type. Anatomically perfect, it shows the force of the oppressed man which not even death can take from him... His hands, fists clenched and tied at the wrists, give the appearance that in a spasm at the moment of death, he'll tear free of his chains and attack.«⁶ They sided with Cesar. In their critics and interviews with the sculptor they drew attention to the unacceptable reaction of certain parts of the profession who had excluded him from the Slovene Fine Arts but later accepted him again. This business strongly marked his future, since it took place over several years. Cesar was steadfast to his decision and very critical towards other artists: »Most of the monuments lack psychological credibility and artistic intensity. There are many figure groups and individual sculptures, equipped with all the possible illustrative requisites (guns, bombs, water flasks, boots, all kinds of clothing), but they are actually posing unconcernedly and yawning.«⁷ Writer Tone Pavček wrote in the subtitle to this article: »This is the path of a young sculptor, stubbornly infatuated with his goal. A path that will never become a promenade.«

During his study years and the first years after, Cesar promised an artistic development as swift as lightning. Nevertheless, time – which he was undoubtedly overtaking – and the circumstances of his environment interrupted the fast progress he was making in his development.

He progressed with new ideas and showed his works at a solo exhibition at the Jakopič Pavillion in 1953. A series of small sculptures, *Crimes and Victims*, were created in the spirit of Constructivism and Cubism. Among these, the introductory work represents a stylised figure, *The Shot, 1948-50* (cat. 7), which was sculpted as a group (fig. 3) of fired clay figures, caught in the moments of fright and total breakdown. Furthermore, two fragmented figurative groups appeared as a continuation of the former: *Silent Witnesses, 1949* (cat. 9) and *Yelling Witnesses, 1950* (cat. 10). Stylistically, *Crime, 1950-52* (cat. 11) is sculpted in an even more shockingly moving manner, bearing the question »Why« and an identification number, representing a concentration camp prisoner and the de-

preciation of human life. The artist thereby challenges the world for a response to the horrors caused by the brutal atrocities committed by mankind. Fear, despair, anger, accusation and hatred are the symbolic heralds of his *Crimes*. They are not only directed to the horrors of World War II, they are symbols of crimes committed against humankind at any time and place. They are a determined entreaty and demand that something like that never happen again. Cesar's distorted head is as accusing as the Large Tragic Head by his French companion in art, Jean Fautrier (1942). Opposing the formal academic realities, his cycle *Crimes and Victims* caused him problems at the Academy and, only two years after enrolling, he was forbidden to continue with his specialisation studies. To Ciril Cesar these two suggestive figures represented the beginning of the end of the hypocrisy of Socialist Realism. This was first perceived by the youth and by many artists investigating the objective essence in the visualisation of a more profound perception of the human image. Emilijan Cevc, a distinguished art historian, wrote on the occasion of the exhibition: »It has not yet been possible to define Cesar's artistic trend, as the works he has carried out so far represent no more than his first steps, albeit bold ones. I feel that they tend towards a kind of Fauvism with a strong stress on expressiveness, as if he wanted to lift an everyday object into visionary elementariness. He does not seek for idealisation. His starting point is almost a naturalist one, without any formal embellishments; it seems that he does not want primarily to please, but rather to shock us. Some of his sculptures, made independently of the academic school laws, act as screams and underline the author's individual expression. Here, some primary force is put forwards, as if animality were purified to humanity through suffering. For Cesar, beauty means something more than merely an aesthetic notion; rather than looking for a beautiful body, he is looking for a beautiful soul /.../ He subordinates all formal laws to the eruptive dynamics of the psychical expression and struggles for it in the true sense of the word /.../«. ⁸ He fought this battle throughout his life. He continued to conquer new materials and forms through which he obstinately and definitely took leave from sentimental humanism and

aestheticism, which was not compatible with his vision of art.

Much later on, on the fiftieth anniversary of the Ljubljana Academy of Fine Arts, Marjan Tršar wrote: »It is understandable that this long-standing educational development was not without resistance by the 'old views', i.e. to inhibit, to abolish 'Modernist tendencies'. Thus the sculpture *Crime* by specialist sculptor Ciril Cesar was removed from its position in front of the Jakopič Pavillion in the Tivoli park, suggesting that it was unaesthetic and therefore misleading the public. This intervention may perhaps be explained because of the terrible aspect of the symbolically 'bloody' head, but it is more difficult to understand why, in the same year, he was forced to withdraw from the exhibition of the 4th-year students.«⁹

Crime I, 1950 (cat. 12), *Crime – head shot through I, 1953* (cat. 13), *Crime – head shot through II, 1960* (cat. 20) and *Crime II, 1961* (cat. 21) intensify the expressiveness of the declaration and tragedy even ten years later. Developing his works for over ten years, Cesar succeeded in blending his emotions on the one hand with rationality on the other. With this work, he resisted violence against humankind; not only against wars, but also against forcible acceptance of system aesthetics. Artistic creativity is something completely different, it needs freedom of expression, and Cesar followed this objective until he himself was fully satisfied.

He moved to Celje, began to teach at the Teacher Training College and got married. Disappointed due to the limitations in artistic expression, he consciously focused his creativity on the design-technical direction. Back in the years of his studies, he often attended the lectures of architect Edo Ravnikar who followed up the world trends and was also enthusiastic about the Ulm School of Design (Hochschule für Gestaltung Ulm). With his wife Olga, they planned all the steps in their lives with great ambition. Nothing could move him from the path he had set himself because he knew, and also firmly believed in, what he wanted to reach: »The objective of my artistic endeavours is not the path leading through idyllic Renaissance gar-

⁶ V ateljeju akademskega kiparja Cirila Cesarja by K. J. (Kraševac Jure), Maribor, Večer, 9. 9. 1954.

⁷ *Srečanja z umetniki – partizani, Kipar Ciril Cesar* by Tone Pavček, Ljudska pravica, sreda, 31. 8. 1955, p. 5.

⁸ E[milijan] Cevc, *Razstava kiparja Cirila Cesarja*, Slovenski poročevalec, 6. 6. 1953, str. 18.

⁹ *Razvoj likovnovzgojnega usmerjanja na Akademiji za likovno umetnost (avtorski razmislek)* by Marjan Tršar, 50 let akademije, Ljubljana, 1995, p. 68.

Author's note: I think what Marjan Tršar had in mind here was *The Hostage*, a statue removed from in front of the Jakopič Pavillion, whereas Cesar's *Crime* had to be withdrawn from the exhibition of the 4th-year students' at the Academy of Fine Arts.

dens, but rather a living reflection of our human life, man's aspirations and efforts, and a protest against any kind of violence which we resisted in the days of the national liberation struggle in World War II. How I'll achieve the objective of my plan will be shown by my future work. Nevertheless, I'll be satisfied if I realise at some point that I have succeeded in putting a reflection of these aspirations into my work, and I won't be concerned at all as to whether or not this reflection will fit into an academic framework.«¹⁰ Hard work and perseverance quickly brought success. Cesar did not give up sculpture although he consciously moved out of the art scene. In 1955, he participated in the contest for a monument to the national liberation struggle in Maribor and his project was purchased (fig. 4). He produced the first and key monumental figure of the *Hostage* in a number of variants, and these were erected in Nazarje (fig. 5), Šentjur (fig. 6) and Gornji Grad (fig. 7). His portrait sculptures also appeared in public space. In Celje, in 1956, he was entrusted with the commission for a bust of *Anton Aškerc* (cat. 15) on the occasion of the hundredth anniversary of the birth of the poet. In this piece of work, the compulsory conceptual content of the figure was no longer fully respected. It was varied and modernised in the human essence of the poet whom Cesar, in both posture and modelling, represented expressing the essence of personal attitudes. Aškerc is depicted from the waist up, resolutely pointing towards the ground with his left hand index finger, whereas his right hand is caught in a theatrical discussion gesture and in the modelling dynamics of the whole sculpture. The same sculpture of *Anton Aškerc* was erected in Velenje in 1974 in front of the new school which bears the poet's name.

For Cesar, not only monumental sculpture but also public sculpture represented a challenge. In 1957, he was commissioned in Ljubljana for a sculpture at the Ljubljana Commercial Fairground. One could detect Calder's model in the *Industrial Sculpture* (fig. 8) he created in metal. As a stylised figurative symbol, it touched the ground at a single point rolling on an industrial element. The same element is repeated at the top of the sculpture. In the axis rising towards the sky is the head of a figure, gravitationally bound to the two sides (hands), which carry a gift in the sense of an act of donation. The sculpture was removed

in 1968 due to its state of deterioration. The *Swallows, 1958*, is another piece of work from this concept, also in metal. He connected it with the logotype of a hosiery manufacturer in Polzela whose beginnings reach back to 1927. The direction of flying birds is represented by a light rod structure which reflects the elegance of their flight. The forms of the swallows were a simple silhouette, tending to growth and development.

Around the year 1959, his public monument to painter *Hinko Smrekar, 1958* (cat. 16) was erected in front of the Hinko Smrekar primary school in Ljubljana. He elaborated several projects for this monument and very bravely showed the public the most contemporary one.

When the mining town of Velenje was being built, in late Modernist style, he received a commission for a sculpture to adorn an emerging park. He produced a Constructivist project, the *Manifest, 1958*, erected 1959, initially titled *Centaurs or Miners' Manifest* (cat. 17), following the model of Italian Futurist artists (Umberto Boccioni, Gino Severini, Luigi Russolo, Giacomo Balla ...). The interweaving of stylised figures is gradually intensified towards the top and with a brittle three-legged base it surges into the heights with ever more stylised forms, rising one above the other on the shoulders or backs of those underneath. This symbolic sculpture was dedicated to the emerging town and its miners. Together with painter Avgust Lavrenčič, they designed the projects for a mosaic, *Atlantida, 1959* (cat. 18). This was carried out by Italian mosaicists, also in the spirit of Futurist ideology and with developing elements of Cubism. Cesar was again overtaking time in his projects and actions in sculpture, at least in the environment in which he worked. In Belgrade, capital of then Yugoslavia¹¹, the contemporary art trends had been flourishing for several years but the Slovene environment, particularly the provincial scene, had not yet accepted the changes.

Step by step, Cesar gradually found it easier to tolerate lack of response or even misunderstanding in his local environment. Once again, he decided to embark on new investigations into the unknown. In addition, he also tackled some technological barriers when he began, at the beginning of the 60's,

a new chapter in his sculpture: glass sculptures. A Constructivist form and architectural philosophy of work resulted in his first glass forms as early as in 1960. These could be paralleled to the forms of artist Dan Flavin, as the works of both men were based on architectural structures. Cesar's glass sculpture *Transition, 1960* (cat. 19) is a symbolic sculpture, which signified for the author the time of his transition from creativity in the field of sculpture to industrial design.

In the 80's, when he professionally concluded a fruitful ten-year-long phase of work in design, he turned back to glass sculpture. *Cathedral, 1988* (cat. 25) is a sincere tribute to the symbol of the city of Ulm, where Cesar was very well received among the elite company of designers at the School of Design which succeeded the famous Bauhaus. His glass sculptures emerged in several phases. He created the first ones in the 60's but the majority of these haven't been preserved, because at that point the author had not yet found glues of a suitable quality (fig. 9). He continued when he retired in the 80's and also later, in the 90's, when he perfected the technology. The public sculpture *Harmony of Time, 1995* (fig. 10) in the hall of the House of Culture in Velenje is the first glass sculpture located in a public space. A piece of art made of brittle translucent material creates a dialogue with light. Refraction of light gives it life and sense. Cesar was drawn to the topics and technique of creation in glass by the light reflected from glass in a landfill he walked past by chance back in the 60's. His entire work in glass is reminiscing of the sculptor's remote enthusiasm for architecture and statics.

The sculpture of Ciril Cesar was built on the foundations of the woodcarving roots in his family workshop. In searching for himself, he was peculiarly persistent and tackled a great variety of challenges and opportunities. He always fulfilled his promises, in particular those he made to himself. This steadiness in achieving the goals he had set took him from sculpture, through studies in industrial design and pioneering work in the systemic concept for industrial design at the enterprise Gorenje, before bringing him back to sculpture.

¹⁰ *Ne stari: mladi, temveč ...* by Branko Hofman, an interview with the academic sculptor Ciril Cesar, Večer, Maribor, 18. 12. 1954, p. 3.

¹¹ TN: Slovenia formed part of Yugoslavia, a country which existed at that time and until 1991.

Lenka Bajžeti

Ne samo kipar ...*

Začetke Cesarjevega oblikovanja običajno označujemo z njegovim preoblikovanjem kuhinjske tehtnice De luxe, ki jo je leta uspešno proizvajala in tržila Libela iz Celja in je postala skoraj kulturni objekt našega zgodnjega oblikovanja. Pa je leto 1962 res pravi začetek?

* Naslov sem si z dovoljenjem izposodila od Milene Koren-Božiček, ki je že leta 1990 v publikaciji *Ciril Cesar, Steklena skulptura* opozorila na njegov oblikovalski prispevek.

Kaj ne izhaja njegova vnema za oblikovanje iz časov njegovega umetniškega študija, ko je v letih 1952 in '53 poslušal prof. Eda Ravnikarja, ki je kot gostujoči profesor na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani v svojih predavanjih slušatelje navduševal za arhitekturo in oblikovanje? Kaj ni že takrat odkril teksta švicarskega arhitekta, oblikovalca in umetnika Maxa Billa, ki je kot soustanovitelj Visoke šole za oblikovanje (HfG) in njen prvi rektor v Ulmu usodno zaznamoval več kot dve desetletji Cesarjevega življenja?

Tehtnica, ki je bila nadvse srečno naključje, mu je leta 1963 odprla pot v Ulm na HfG. Ker je bil zaradi starostnega cenzusa šole prvič odklonjen, je kot svojo referenco predložil tehtnico in bil sprejet. Študij sta mu finančno omogočila štipendija Prešernovega sklada in sredstva, ki jih je za odkup tehtnice prejel od Libele. Oblikovalski izdelki so danes ob vrednotenju podrejeni neizprosni kriterijem. Čeprav se mi zdi presoja izdelkov po tolikih letih tvegana, neustrezna in celo krivična, saj jih je treba presojati v kontekstu takratnih okoliščin, možnosti, (ne) razumevanja oblikovanja in skromnih tehnoloških danosti, je prav, da vsaj ob tem v vseh pogledih uspešnem izdelku poudarimo najpomembnejši vidik. Ta pa je, da je avtor z domiselno obliko merilne posode, ki je hkrati služila tudi kot pokrov, ko tehtnica ni bila v rabi, z reduciranjem orodij od enajstih na eno samo in s tem, ko je kovino pri posodi zamenjala plastika, ustvaril ob praktičnem tudi izjemen optični učinek, proizvodnjo pa ocenil kar za 45%. Izmikajoč se sleherni umetniški interpretaciji, je s povsem jasno, skoraj matematično izraznostjo rešil

funkcijo in obliko. Taki preprosti in jasni metodologiji smo priča tudi pri vseh kasnejših Cesarjevih delih.

HfG je bila ustanovljena leta 1963 kot močan prispevek k demokratizaciji povojne Nemčije po tragičnih izkušnjah nacionalsocializma. Ustanovitelji Inge Scholl, Otl Aicher in Max Bill so jo zasnovali kot zasebno šolo, naslednico Bauhauusa z osnovnim poslanstvom, da izobrazuje študente ne glede na to, iz katerega konca sveta prihajajo, v industrijske in grafične oblikovalce, arhitekto in kasneje tudi filmske ustvarjalce. Postala je najbolj odmevna izobraževalna institucija na tem področju v Nemčiji in model za številne kasnejše oblikovalske šole tudi zunaj nje. Oddelek produktnega oblikovanja si je na osnovi raziskovanja in jasno začrtane metodologije reševanja problemov za osnovno nalogo zadal usposobiti učence za oblikovanje izdelkov, namenjenih dnevni, širši uporabi, pa tudi izdelkov bolj specializiranih potreb ob upoštevanju funkcionalnih, tehnoloških, gospodarskih in kulturnih dejavnikov. Pri tem pa je bil estetski dejavnik poudarjeno le eden od enakovrednih.

»Oblikovalec bo koordinator. Njegova odgovornost bo koordinirati v tesnem sodelovanju z velikim številom specialistov pri najrazličnejših zahtevah proizvodnje in uporabe. Njegova bo končna odgovornost za maksimalno produktivnost v izvedbi in maksimalno materialno in kulturno zadovoljstvo potrošnikov,« je poudaril Tomás Maldonado, profesor na HfG, v svojem predavanju Novi razvoji v industrijah in izobraževanju oblikovalcev 2. okt. 1958 v Ulmu.

V to elitno ustanovo je bil sprejet Ciril Cesar, zelo uspešno zaključil šolanje in že po letu dni postal asistent pri prof. W. Zeischeggu. Z njim je sodeloval do leta 1968, ko se je šola zaradi mnogih nesrečnih okoliščin, tako zunanjih (pomanjkanje politične volje in s tem nujnih finančnih sredstev) kot notranjih trenj zaradi različnih mnenj glede študijskih usmeritev šole in morda predogmatičnega diskurza, po petnajstih letih delovanja zaprla.

Kljub velikemu uspehu, ki ga je tam doživljal, Cesar s HfG ni bil povsem zadovoljen. Pričakoval je več. Kljub uspešnemu sodelovanju z uglednimi proizvajalci že med študijem, kljub sodelovanju na Razvojnem inštitutu v Ulmu je bil razočaran. Ob vseh znanjih, ki jih je pridobil, ni videl prave povezave med šolo in konkretnim delom. Najbrž je temu botrovalo tudi dejstvo, da je bil starejši od večine ostalih študentov, človek z družino, ki se mu je 1966 pridružila v Ulmu, in zahtevami po konkretnih receptih za konkretno prakso v oblikovanju, ki bi pripeljala do končne izvedbe in patenta. Je zato čudno, da se ni odzval vabilu prof. Zeischegga, da bi postal njegov poslovni partner in po zaprtju šole ostal še naprej v Nemčiji? Ne le domotožje in razočaranje nad HfG, temveč osebno vabilo mladostnega prijatelja Ivana Atelška, takratnega generalnega direktorja Go-

renja v Velenju, ga je z družino pripeljalo v mesto, v katerem si je med bivanjem v Nemčiji sezidal dom.

V studiu, ki ga je na pobudo Atelška leta 1970 uredil in vodil kar v svoji hiši, je zbral še Marijo Banfro, Marjana Dwořáka, Oskar Fučika, Mileno Grubar, Toneta Holobarja, Metko Jenko, in soprogo Olgo - torej sedem sodelavcev različnih profilov, in se lotil področja, ki do takrat kljub prizadevanjem nekaterih posameznikov, še posebno M. Dwořáka, ni bilo na zavidljivi stopnji. Srečna okoliščina je bila, da se je Gorenje ravno v tem času odločalo za svojo lastno proizvodnjo in prekinjalo z licenčno, kar je dalo možnosti za nov, lasten razvoj, še prej pa je bilo treba tekočo proizvodnjo izdelkov prečistiti in spraviti v okvir evropskega modularnega sistema, ki je potem obveljal tudi za nove izdelke. Ta, poenoten merski sistem za vse proporce je obveljal za vso belo tehniko. Vsa različna kuhinjska oprema je postala kompatibilna, omogočala je številne možnosti sestavljanja v poljubne enote, proizvodnja pa se je tehnološko racionalizirala in pocenila.

Potreben pa je bil tudi sistem, ki bi oblikovanje uveljavil kot integralni del proizvodnje in trženja. Tak sistem - strateški koncept je Cesar utemeljil že v Ulmu, njegovo uveljavitev tam pa je preprečilo zaprtje HfG. Prizadeval pa si ga je

uveljaviti v Gorenju, kjer je v resnici postal pojem in praksa: Ma-De-Co (Marketing – Design – Konstrukcija). Cesar ga je nekoč takole definiral: « Ma-De-Co je multidisciplinarni miselni model za interdisciplinarni proces razvoja v evropski oblikovalski industriji. » V središču tega trikotnika pa je izdelek. Odlična formula, povsem logična in obetavna, ki predvideva trdno povezavo vseh treh pomembnih segmentov v funkcionalno celoto. Le zakaj ni dala rezultatov, ki bi jih od nje upravičeno pričakovali?

Danes si le še redki lahko predstavljamo, v kakšnih okoliščinah in pogojih, ob kakšnih težavah, pogosto nerazumevanju in nasprotovanju, je nastajalo to, kar je kasneje pripeljalo do uspešne blagovne znamke Gorenje, ki je postajala resen tekmelec na globalnem tržišču, znamke, ki vse pogosteje posega po najvišjih mednarodnih odličjih in kateri je pot v svojem oblikovalskem centru s sodelavci tlakoval Cesar. Zadolžitve so bile skrb za tekočo proizvodnjo ter srednjeročni in dolgoročni projekti.

Blokade v gospodarstvu, zastarele in neustrezne tehnološke kapacitete, nepoznavanje pojma dobrega oblikovanja v sami proizvodnji, razdrobljenost posameznih tozdov v podjetju, ki je zaposlovalo že skoraj deset tisoč delavcev in imelo dnevno proizvodnjo pet tisoč

izdelkov ob Cesarjevem nastopu in se je iz dneva v dan še dodatno širilo, ter vmešavanje politike so bile dejanska spremljava slehernih ambicij. Posebna, osebna naklonjenost Ivana Atelška je blažila učinke nasprotij, in ko je ta ne čisto prostovoljno zapustil Gorenje, je postalo uveljavljanje Cesarjevih načel vse bolj vprašljivo, gospodarska kriza konca sedemdesetih in začetka osemdesetih pa pogosto dobrodošel izgovor za krčenje novih proizvodov.

Tako je rezultat intenzivnega dvanajstletnega dela Cesarjevega Oblikovalskega centra v Gorenju petintrideset novoooblikovanih izdelkov - projektov, od katerih jih je bilo v proizvodnji Gorenja le pet: avtomatska signirka, ki je prihranila ogromne stroške nalepk na embalaži, Trimlin, kavni mlinček v več variantah, varilni aparat za plastične vrečke, stenska tehnična.

Obstaja pa še vrsta inovacij in modelov, ki so bili delani na zalogo, pa nikoli realizirani. Posebej izstopa mlin 18, to je osnovni gospodinjski strojček z eno motorno enoto, ki ima dve pogonski gredi in osemnajst različnih funkcijskih priključkov. Projekt je bil pripravljen za proizvodnjo v modelu 1/1 ob sodelovanju z nemškim strojnim inženirjem in oblikovalcem Wernerjem Fischerjem. Drugi zelo zanimiv in tudi patentiran projekt

je bila kuhalna ravnina za plinske štedilnike, ki je s svojo od roba do roba segajočo mrežo reševala probleme različnih dimenzij posode na obstoječih rešetkah. Žal spet samo projekt ...

Ob programu za TGO je Cesar oblikoval tudi za druge Gorenjeve partnerje; za FECRO serijo nerjaveče medicinske opreme, za VARSTROJ pa družino varilnih aparatov.

Najambicioznejši projekt pa je bil, da bi Oblikovalski center Gorenje organsko prerasel v Oblikovalski inštitut in povezal vse dejavnosti, od raziskovalne, inovacijske, oblikovalske, marketinške do konstrukcijske, pod eno streho in prevzel popolno odgovornost glede proizvodne strategije. Diplomaska naloga Franca Berga na Visoki šoli za likovno umetnost v Braunschweigu, ki je bila predvidena prav za model Gorenja, je na zavidljivi strokovni ravni s precejšnjimi obeti za uspešno uveljavitev v praksi. Še en projekt, ki je zastal na pol poti ...

Osebnostno razočaran, tudi on ne čisto prostovoljno, je leto pred upokojitvijo zapustil Gorenje in svoje oblikovalske izkušnje in znanje posredoval strojnikom na Rudarskem šolskem centru (EKO).

Sistematik po duši, velikopotezen in natančen analitik in iskalec je sleherni na-

logo izpeljal do vseh možnosti, enak odnos pa je pričakoval tudi od vseh členov verige, ki se ji reče proizvodni proces. Je bil prezahteven, je prehitel čas, je spet enkrat pričakoval več, kot je bilo v danem času in prostoru mogoče pričakovati?

Skrbno dokumentirano in zbrano arhivsko gradivo, dokumentacija, načrti, fotografije, risbe in diagrami ter vzorni primopredajni akti osupljajo. Kakšna neprecenljiva škoda, da so se modeli (okrog 2500!), ki so jih izdelali v odlični modelni delavnici, »izgubili«! Ob ohranjenem gradivu je očitno, da si je Ciril Cesar s svojimi sodelavci prizadeval utemeljiti zavest o nujnosti industrijskega oblikovanja. Prizadeval si je za razumevanje industrijskega oblikovanja, za enakovredno razdelitev nalog in odgovornosti na poti do dobrega izdelka.

Moj namen ob tem je bil opozoriti na desetletja spregledan in zamolčan prispevek pomembnega pionirja. Morda pa je lahko tudi vzpodbuda za mlajše raziskovalce, da podrobneje raziščejo in ovrednotijo njegov prispevek.

Lenka Bajželj

Lenka Bajželj

Not Only a Sculptor ...*1

The beginnings of Cesar's design are usually marked by his redesign of the »De luxe« kitchen scales, so successfully made and marketed by the weighing instrument manufacturer Libela from Celje that it nearly became a cult object during the early years of design in Slovenia. Was the year 1962 truly the very beginning?

Wasn't Cesar's zeal for design born when, as a student of arts, he attended Professor Edo Ravnikar's lectures? In the years 1952 and 1953, Ravnikar, who was then visiting professor at the Academy of Fine Arts in Ljubljana, aroused enthusiasm for architecture and design in his students. Wasn't it then that Cesar discovered a text by the Swiss architect, designer and artist Max Bill who, as founder of the Ulm School of Design (HfG) and its first Rector, was to mark more than two decades of Cesar's life?

The scales were a very happy coincidence which, in 1963, opened the door for him to the Ulm HfG. He had initially been refused due to HfG's age restriction but, after presenting his scales he was accepted. Financially, his study there was made possible by the Prešeren Fund scholarship he was awarded and the payment he received from Libela when this factory bought the license for the scales from him.

Nowadays, design products are subject to ruthless criteria. Assessing a product many years after its creation is risky, inappropriate and even unjust, since one must assess it in the context of the circumstances and possibilities in which it came to be. One must take into consideration the (non)understanding of design and modest technological support. This is why it would only be fair to stress the single most important aspect of the scales, a successful product from every point of view. The author gave the measuring dish of the scales a clever form, so it served as a lid when the scales

were not in use. By reducing the number of production tools from eleven to just one, by replacing metal with plastic, he achieved an outstanding effect, both from the practical and the aesthetic point of view, whilst reducing production costs by no less than 45%. Aside from any artistic interpretation, he solved the function and form with a clear, almost mathematical expression. This clear and simple methodology is also characteristic of all Cesar's later works.

The Ulm HfG was founded in 1963 as a powerful contribution to the democratisation of post-war Germany after the tragic experiences of National Socialism. The founders Inge Scholl, Otl Aicher and Max Bill conceived it as a private school, a successor of Bauhaus. The fundamental mission was to provide students –regardless of which part of the world they came from– with training in industrial and graphic design, architecture, and later also filmmaking. HfG became the most notable educational institution in this field in Germany and, later, a model for numerous design schools both in Germany and abroad. The main task of the product design department, whose work was based on research and a clearly planned methodology for solving problems, was to train the students in the design of products for widespread, everyday use, as well as products for more specialised needs. The aesthetic aspect was only one factor to be taken into account. Functional, technological, economic and cultural factors also had to be always taken into consideration.

»The designer will be the co-ordinator. His responsibility will be to co-ordinate, in close collaboration with a large number of specialists, the most varied requirements of product fabrication and usage; his will be the final responsibility for maximum productivity in fabrication and for maximum material and cultural consumer-satisfaction«, said Tomás Maldonado, professor at the HfG in *New developments in the training industry in product design*, a lecture he read on 2nd October, 1958 in Ulm.

Ciril Cesar was accepted into this elite institution, successfully finished his studies and, in less than a year, was given the post of personal assistant to Professor W. Zeischegg. Cesar collaborated with him until 1968, when the school closed. After fifteen years of its existence, it had to close due to many unfortunate circumstances, both external (lack of political interest and thereby the necessary financial support) and internal conflicts arising from differences of opinion regarding the study orientations of the school and perhaps excessively dogmatic discourse.

In spite of the great success he enjoyed at the HfG, Cesar was not entirely satisfied with the school. He expected more. In spite of successful collaboration with prominent manufacturers even while he was still studying, and in spite of his collaboration with the Research Institute in Ulm, he was disappointed. He acquired great knowledge but saw no proper relation between the school and real work. Probably one of the reasons was also the fact that he was older than the majority of students. He was a man with a family (which joined him in Ulm in 1966), and one who demanded authentic recipes for proper design practice which would lead to final production and patenting. Is it strange that he did not accept professor Zeischegg's invitation to become his business partner and remain in Germany after the closure of the school? It was not only homesickness and disappointment with HfG, but also a personal invitation by

*1 Milena Koren Božiček kindly permitted me to borrow the title from the publication: *Ciril Cesar - Glass Sculpture*, in which, back in 1990, she drew our attention to his contributions in the field of design.

Ivan Atelšek, at that time General Director of Gorenje and also a friend from his youth, that led him and his family to return to the town where they had been building their home during their stay in Germany.

On Atelšek's initiative, he opened and managed a studio in his own house in 1970. Here he gathered Marija Banfro, Marjan Dwořák, Milena Grubar, Oskar Fučik, Metka Jenko, Tone Holobar, and his own wife Olga. With these seven collaborators of different profiles, he dedicated his work to a field which at that time was in an unenviable situation despite the endeavours of some individuals, in particular M. Dwořák. It was fortunate that, at precisely the same time, Gorenje was deciding for their own production and ceasing the licensed production. This offered possibilities for new developments of their own. Firstly, however, the current manufacturing of products had to be clarified and set into the framework of the European modular system which was later to be valid also for their new products. This unified measurement system for all dimensions was applied to all the white goods. The different elements of kitchen equipment became compatible, and any units could be combined in a number of ways. Production became more rational from the technological point of view and also cheaper.

What was needed was a system by which design would become an integral part of the production and marketing processes. A strategic concept of such a system had been established by Cesar back in Ulm but due to the HfG closing down it had never become established. At Gorenje, he endeavoured to put it into effect and there it truly became an idea and a practice: Ma-De-Co (Marketing – Design – Construction). Cesar once defined it like this: »Ma-De-Co is a multidisciplinary mental model for an interdisciplinary development process in the design industry of Europe«. In the centre of this triangle there is the product. An excellent formula, a quite logical and promising one which foresees a firm connection between the three important segments, thus forming a functional whole. To expect this formula to yield positive results would be quite justified. Why weren't there any?

Nowadays, only a few of us can still imagine the circumstances and conditions in which the designers were working, the difficulties and frequent opposition they faced. And

yet they succeeded in leading the way for Gorenje, not only to become established as a successful trademark but also a serious competitor in the global market, where it has been increasingly recognised by numerous of the highest international awards. The road to its success, however, was paved by Cesar, together with the collaborators in his design studio. Their task was to supervise current production, as well as medium-term and long-term projects.

At the time that Cesar entered, Gorenje employed almost ten thousand workers, had a daily production of five thousand products and was expanding more and more. However, economic blockades, outdated and inadequate technological capacity, unfamiliarity with the concept of good design in the production department, fragmentation of individual BOALs as well as political interference, all formed a barrier to any ambition. Ivan Atelšek's personal goodwill mitigated the effects of conflict and when he left Gorenje – not entirely voluntarily –, the implementation of Cesar's principles became increasingly questioned while the recession of the late seventies and early eighties often served as a welcome excuse for reducing the number of new products.

Thus, the result of the twelve years of intensive work of Cesar's Design Studio in Gorenje were thirty-five projects for newly designed products, of which Gorenje produced only five: an automatic marking system, which saved huge costs in labelling packaging; the *Trimlin* grinder; a coffee grinder in several variants; a plastic bag sealer; a wall mounted kitchen scale.

A series of innovations and models exist, elaborated but never produced. Outstanding among these is the *Mlin 18* blender, a basic household appliance with one motor unit, which has two drive shafts and eighteen different accessories. This project was prepared for production in model 1/1, in collaboration with the German mechanical engineer and designer Werner Fischer. Another very interesting project, which was also patented, was a cooking surface for gas cookers, a hob in the form of a grid covering the whole surface of the cooker and thereby solving the problem we have with different sized pans on existing hobs. Unfortunately, again merely a project ...

Alongside TGO, Cesar designed also for other

partners of Gorenje: for FECRO, a series of stainless steel medical equipment, and for VARSTROJ, a range of welding devices.

The most ambitious project was to make the Gorenje Design Centre organically grow into a Design Institute which would link all the activities –research, innovation, design, marketing and construction– under a single roof and take over full responsibility regarding production strategy.

Gorenje commissioned Franc Berg to write his thesis at the Braunschweig University of Art. This was a project to convert the Gorenje Design Centre into the Gorenje Design Institute. The thesis was at an enviable professional level and with considerable prospects for successful implementation. However, in practice, it became just another project which got stuck half way...

Personally disappointed, Cesar left Gorenje – not entirely voluntarily either – a year before retirement and offered his design experiences and skills to the engineers at the Mining School (EKO).

A systematician at heart, an exact analyst and seeker of bold conception, he carried every task through to every option, and expected the same attitude from all the links in the production process chain. Was he too demanding, was he again expecting more than anyone could reasonably expect at any given time and place?

The carefully documented and collected archive material, documentation, plans, photographs, drawings, diagrams and exemplary handover reports are amazing. What a catastrophe it is that the models (about 2500!), made at the excellent model workshop, have been »lost«! Seeing the material that has been preserved, it is evident that Ciril Cesar with his collaborators strived to substantiate the awareness of the necessity of industrial design. He applied himself to the understanding of industrial design and to an equal distribution of tasks and responsibilities on the path to a good product.

My purpose here was to draw attention to a contribution by an important pioneer, overlooked and ignored for decades. Perhaps it could also serve as an incentive for young researchers to further investigate and evaluate his contribution.

² TN: BOAL stands for Basic Organisation of Associated Labour. The self-management concept in Yugoslavia redesignated enterprises as work organizations of associated labor and divided them into smaller units at the level of factory departments, self-managed entities - BOALs.

Katalog del - kiparstvo

Catalogue - Sculpture

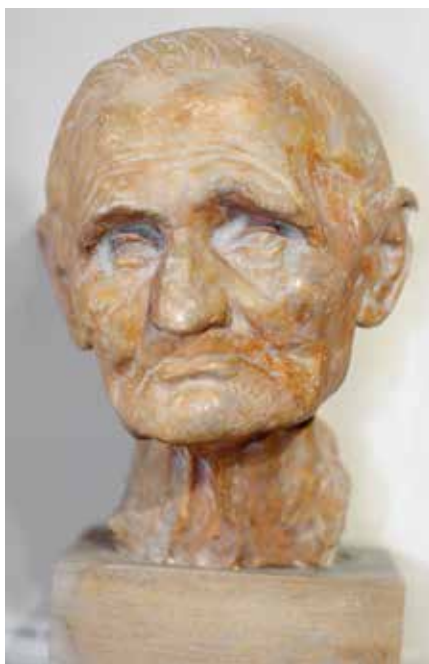
1. Hrepenenje / *Yearning*, 1943, zelenikov les / *boxwood*,
19 x 7 x 7,5 cm, sign. in dat. sr. sp.: cesar. 43

2. Kristus / *Christ*, 1945 - 46, zelenikov les, relief / *boxwood*,
22,5 x 45 x 6, 5 cm, sign. in dat. zadaj: 9. JAN. 1946 / CESAR CIRIL

3. Ciganka / Gipsy, 1947, žgana glina / fired clay,
16,5 X 14 x 13 cm, dat. l. ob strani: 3. VIII. 1947

Starka / Old woman, 1947, patinirana žgana glina /
patinated fired clay,
29 x 20,5 x 22 cm, sign.: ni

5. Ženski torzo / Woman's torso, 1948, mavec / plaster,
63 x 47 x 52 cm, sign.: ni

6. Portret fantka / Portrait of a small boy, 1948,
žgana glina / fired clay,
28 x 17 x 21,5 cm, sign.: ni

7. *Streljani / The Shot*, 1948-50, žgana glina / fired clay,
42 x 14,5 x 13 cm, sign.: ni

8. *Starec / Old man*, 1949, mavec / plaster,
69 x 23 x 17 cm, sign.: ni

9. Molčeča priča / *Silent witness*, 1949, metalizirana žgana glina / *fired metal clay*,
44 x 29,5 x 36 cm, sign.: ni

10. Kričeča priča / *Yelling witness*, 1950, metalizirana žgana glina / *fired metal clay*,
59 x 28 x 30 cm, sign. in dat. zadaj: C. CESAR 1950

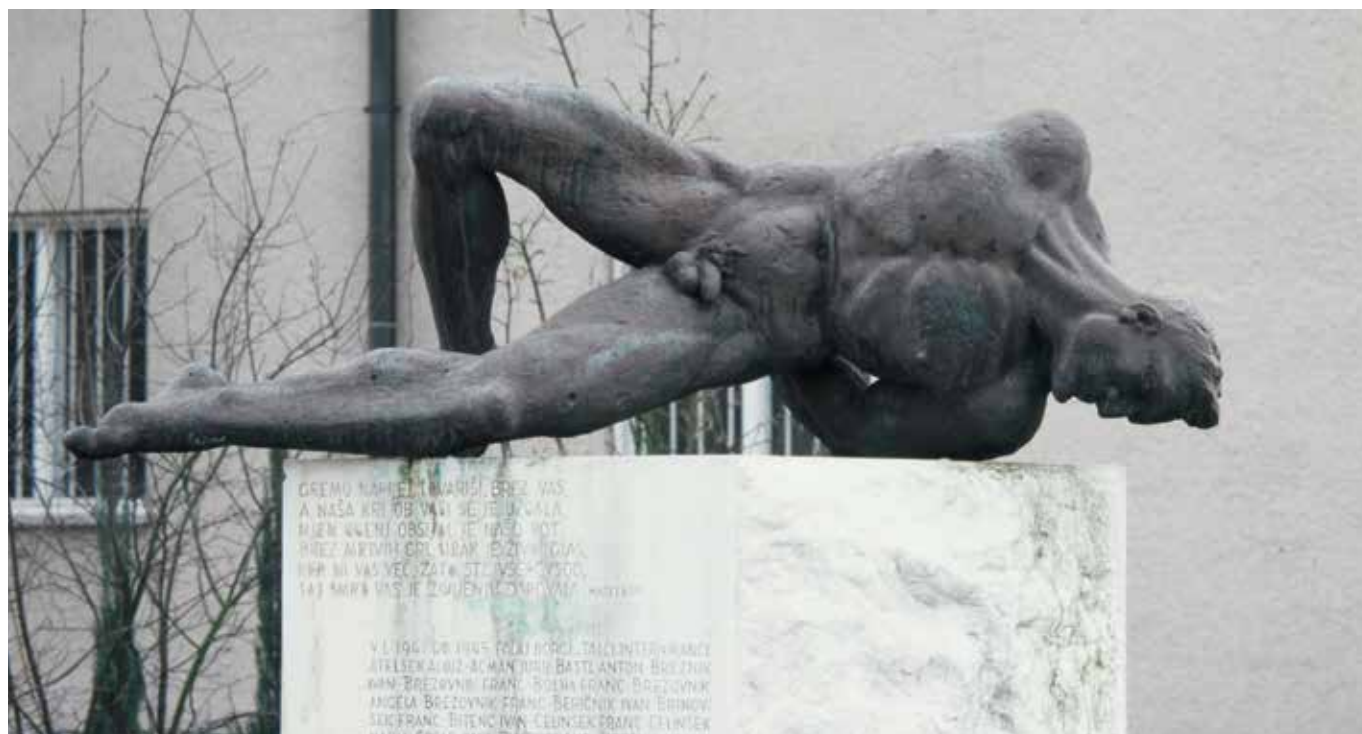
11. Zločin / *Crime*, 1950-52, metalizirana žgana glina / *fired metal clay*,
91 x 39 x 47 cm, sign. in dat. zadaj: Zločin, 1950, 1952, CIRIL CESAR

12. Zločin I / *Crime I*, 1950, metalizirana žgana glina / *fired metal clay*,
12 x 9 x 11 cm, sign. l. sp.: C. CESAR; dat. zadaj: 1950

13. Zločin - prestreljena glava I / *Crime - head shot through I*, 1953, metalizirana žgana glina / *fired metal clay*,
26 x 14 x 20 cm, sign. in dat. zadaj: c. cesar 1953

14. Talec / *Hostage*, 1953, bron / *bronze*,
Mozirje

15. Anton Aškerc, bron / *bronze*,
1956 Celje, 1974 Velenje

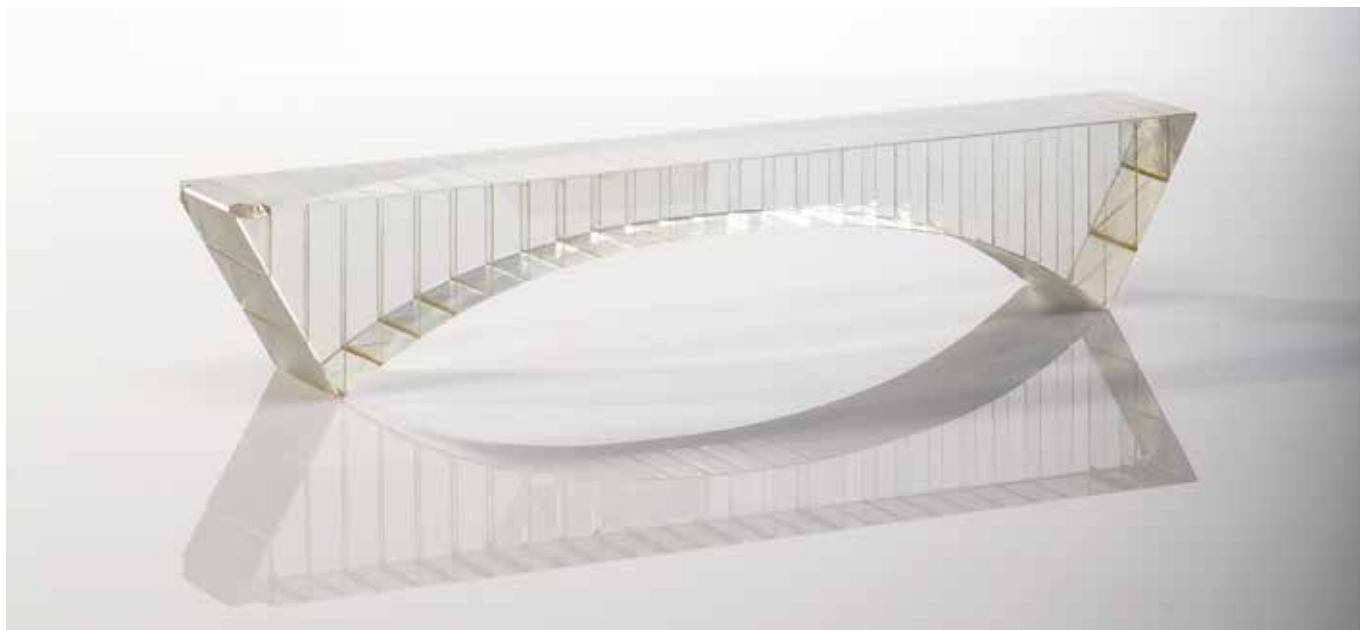
16. Hinko Smrekar, okoli 1959 / *around 1959*, kamen / *stone*,
Ljubljana

17. Manifest, 1959, aluminij / aluminium,
Velenje

18. Atlantida, 1959,
mozaik na dnu bazena v parku, Velenje / Mosaic at the
bottom of the pool in the park, Velenje

19. Prehod / *Transition*, 1960, steklo / glass,
7 x 37,5 x 5,8 cm, sign.: ni

20. Zločin - prestreljena glava II / *Crime - head shot through II*,
1960, metaliziran mavec / metal plaster,
37 x 12 x 14 cm, sign. in dat. zadaj: CESAR 1960

21. Zločin II / *Crime II*, 1961, metaliziran mavec / metal plaster,
123 x 85 x 63 cm, sign. in dat. zadaj: CESAR 1961

22. Ivan Napotnik, 1980, bron / bronze,
53 x 26 x 33 cm, sign.: ni, inv. št. GV 29/K

23. Vnuk Niki / Grandson Niki, 1983, žgana glina / fired clay,
22 x 14,5 x 15 cm, sign. in dat. zadaj: CESAR 83

24. Katedrala / Cathedral, 1988, steklo / glass,
49 x 13 x 6 cm, sign. in dat. d. sp.: c. cesar 1988

25. *Sozvočje časa / Harmony of Time*, 1995, steklo / glass,
227 x 80 x 18 cm, sign. in dat. sp.: c. cesar 1995, Kulturni dom Velenje / House of Culture Velenje

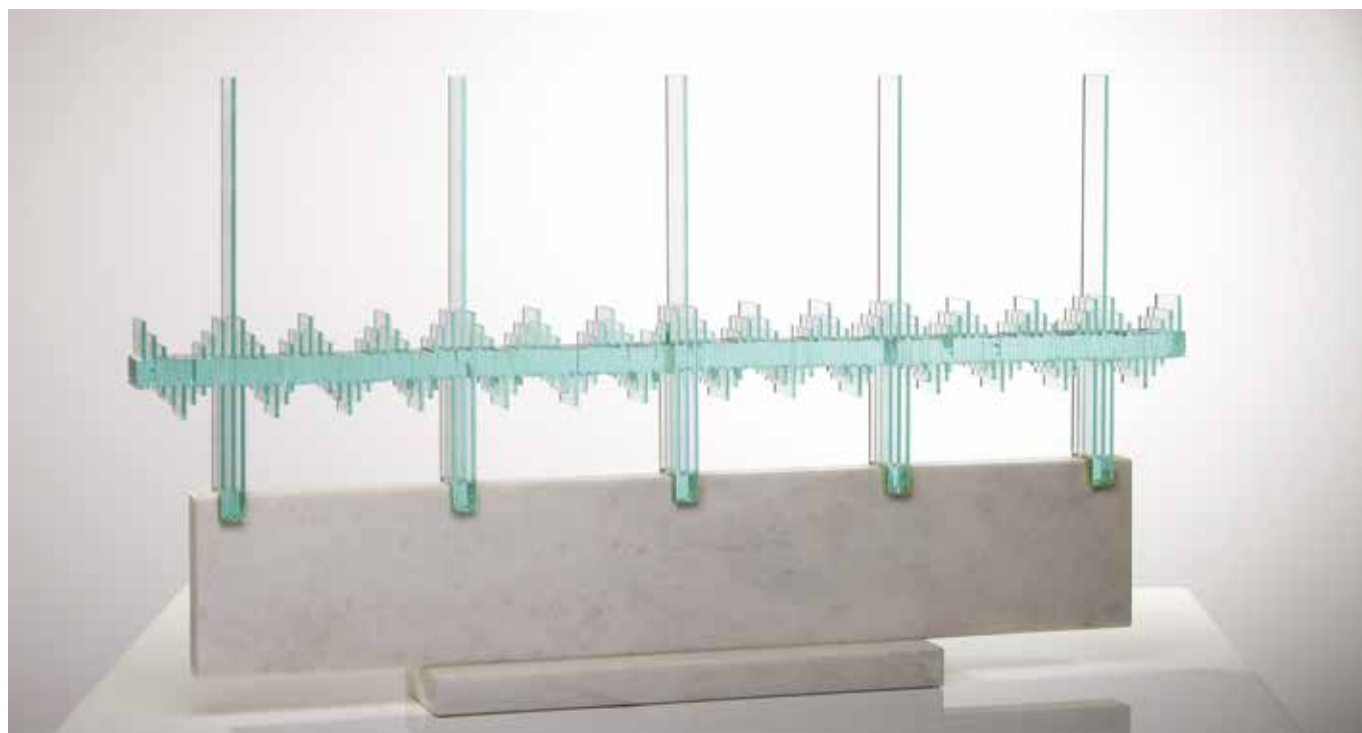
26. Ivan Atelšek, 1998, mavec / plaster,
51 x 27 x 30 cm, sign. in dat. l. sp.: C. CESAR 1998

27. Josip Vošnjak, 2006, bron / bronze,
Šoštanj

28. Okno v svet / *Window into the World*, 2007,
steklo / glass,
86 x 22 x 20 cm, sign. in dat. d. sp.: c. cesar 2007

29. EKG / *Electrocardiography*, 2010, steklo / glass,
108 x 241 x 35 cm

30. Spirala / Spyrá, 1996 – 2011, steklo / glass,
višina 243 cm, premer 48 cm

31. Oltar / Altar, 2000 - 2012, steklo / glass,
138 x 38,5 x 12 cm, sign. in dat. l. sp.: c. cesar 2000

Katalog del -
oblikovanje

Catalogue -
Design

Kuhinjska tehtnica »de luxe« / »De luxe« kitchen scales, 1962,
Libela, Celje

Trimlin / »Trimlin« grinder, 1970,
Gorenje

Montažna signirka / Automatic marking system, 1971,
Gorenje

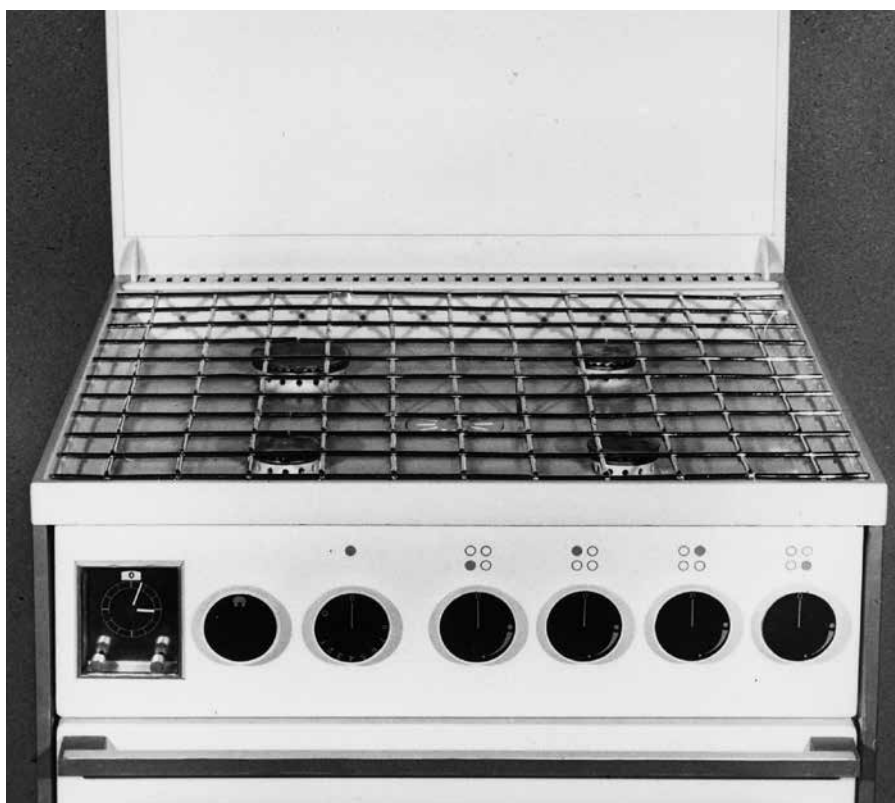
Varilni aparat za vrečke / Plastic bag sealer, 1974,
Gorenje

Stenska dvokilnska tehtnica / 2 kg wall mounted kitchen scales, 1976,
Gorenje

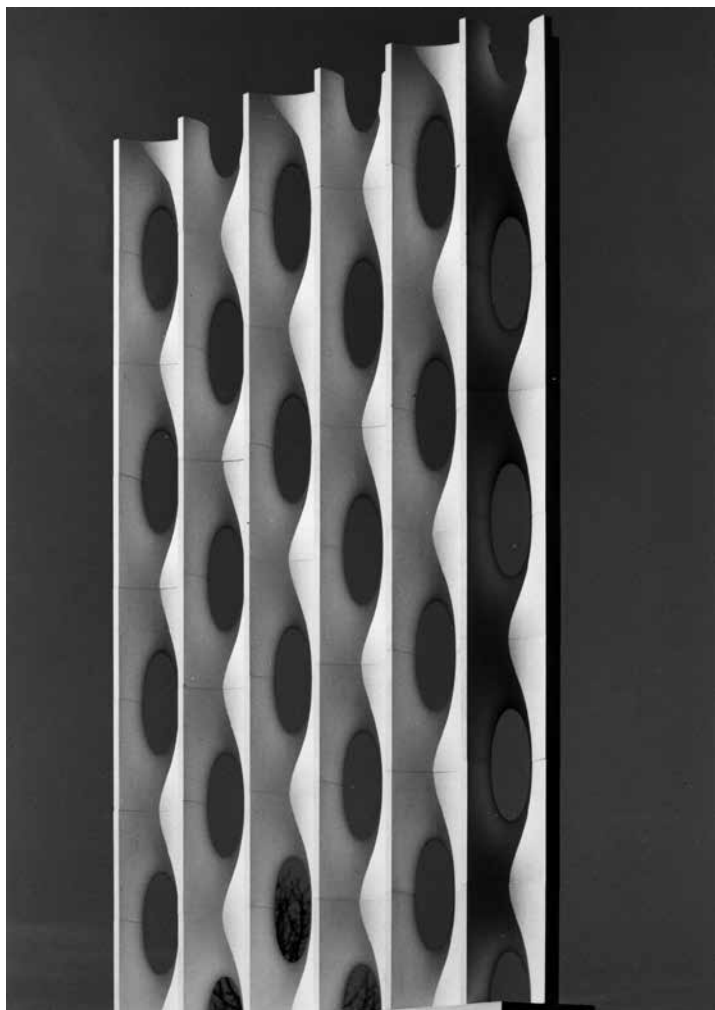
Mlinček za kavo / Coffee grinder, 1970,
Gorenje

Kuhalna ravnina za plinske štedilnike / Cooking surface for gas cookers, 1972,
Gorenje (zasnova / project)

Mlin 18 in različni priključki / »Mlin 18« blender and various accessories, 1973,
Gorenje (zasnova / project)

Predelna stena, Zeischegg-Cesar, okrog 1967 / *Partition-wall, Zeischegg-Cesar, around 1967*,
Ulm

Čistilec zraka / *Air purifier*, 1970,
AIRCOS, Zürich

Milena Koren Božček

Življenjepis

1923

6. julija rojen v Mozirju, Mariji (rojeni Prislan) iz Braslovč in Ivanu Cesarju, kiparskemu mojstru v podobarski delavnici, ki jo je prevzel po očetu Andreju Cesarju. Po Cirilu sta bili rojeni še sestri Pavla (1925) in Marja (1933).

(1: Mama Marija in oče Ivan)

(2: Sestra Pavla in Ciril Cesar 1945. leta)

1929-35

Obiskoval osnovno šolo v Mozirju.

(3: Portretna risba očeta)

1935-37

Nadaljeval šolanje v meščanski šoli v Šoštanju. 1936 umre oče.

1938-40

Obiskoval obrtno šolo v Mozirju in delal v domači podobarski delavnici, ki jo je po očetovi smrti začasno prevzel stric Franc Cesar.

1940-41

Šolanje nadaljeval na Umetno-obrtni šoli v Ljubljani, v oddelku kiparja France-ta Kralja.

1942

Mobiliziran v nemško vojsko v planinski odsek v Innsbrucku.

1943-44

Nadaljeval izobraževanje na Šoli za umetnost in obrt v Gradcu (Kunst-gewerbeschule), pri prof. Johannu Wil-helmu Gösserju.

(4: Slovenski sošolci, Blatnik, Podkrižnik, Grzina, Cesar)

(5: Cesar v ateljeju v Gradcu)

1945

19. marca je bil pri jutranjem umivanju skoraj ustreljen v domači hiši, ko so ne-nadoma prišli Nemci.

1946-50

Študiral in delal na Akademiji likovnih umetnosti v Ljubljani.

(6: Med modeliranjem na akademiji)

1947

Delovna akcija Šamac-Sarajevo.

(7: Deček z lubenico, 1947, žgana glina)

(8: Deček z lubenico, Udarnik s samokolnico, Ciganka)

1948

Odkritje spomenika Hinka Smrekarja v Ljubljani.

Zmodeliral portret Franca Hribernika za Napotnikovo zbirko v Šoštanju.

Nagrada za otroški akt Deklica pri branju.

(9: Deklica pri branju, 1948, mavec)

1950

V glini zmodeliral dvajset osnutkov Streljanih.

Diplomiral in začel z ekspresionistično tematiko Zločini in žrtve.

1952

Zaključil specialko na Akademiji likovnih umetnosti v Ljubljani, postal asistent pri prof. Frančišku Smerduju in delal na spomeniku Ilegalca.

1953

V svojem ateljeju je uresničil prvo, veliko in samostojno kiparsko razstavo v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu in pred njim.

(10: Razstava v Jakopičevem paviljonu)

Odkritje prvega javnega spomenika - Grobnica talcev v Mozirju.

(11: Talec, prvi javni spomenik kiparja Cirila Cesarja v rojstnem kraju)

Naselil se je v Celju in zaposlil kot profesor na učiteljsišču v Celju.

1954

Poročil se je z Olgo Podrenik (1932) iz Hrastnika.

Odkritje portretov Josipu Drobniču in Rafku Salmiču v celjskem gledališču.

(12: Josip Drobnič, Rafko Salmič)

Afera ob razstavi Talca v Ljubljani, ko so ga brez vednosti avtorja odstranili.

(13: Talec pred Jakopičevim paviljonom)

1955

Sodeloval na natečaju za spomenik NOB v Mariboru.

(14: Maketa spomenika, ki je bila odkupljena)

Nazarski talec.

(15: Spomenik leta 1955)

1956

Rodi se hči Nives.

Odkritje spomenika Antonu Aškercu pred gledališčem v Celju. Odkritje spomenika padlim borcem v Šentjurju.

(16: Ob odkritju spomenika v Celju)

1958

Odkritje spomenika žrtvam fašizma v Gornjem Gradu.

(17: Fotografija iz leta 1958)

Sodeloval na razstavi Sodobna slovenska umetnost v Moderni galeriji v Ljubljani.

1959

Odkritje portretov Saši Pfeiferju in Meti Baševi v celjskem gledališču.

(18: Ciril Cesar, prvi z leve, v avli celjskega gledališča skupaj s kipoma in gledališko ekipo)

Opravil strokovni izpit za profesorja na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Postavitev spomenika Rudarski manifest in mozaika Atlantida v velenjskem parku.

(19: Postavitev spomenika Manifest, imenovan je bil Kentavri)

(20: Atlantida v ateljeju)

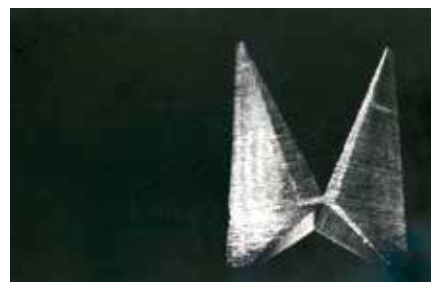

Odkritje spomenika Hinka Smrekarja v Ljubljani.

1960

Zasnoval in izdelal prve steklene skulpture.

(21: Prve steklene skulpture)

Z Avgustom Lavrenčičem izdelata zgrafito na Hmeljarskem domu v Trnavi v Savinjski dolini.

(22: Lavrenčič in Cesar pri delu)

(23: Hmeljarski dom Trnava)

1961

Prva samostojna razstava steklenih skulptur v Delavskem klubu v Velenju.

(24: Razstavljena dela. Danes jih ni več)

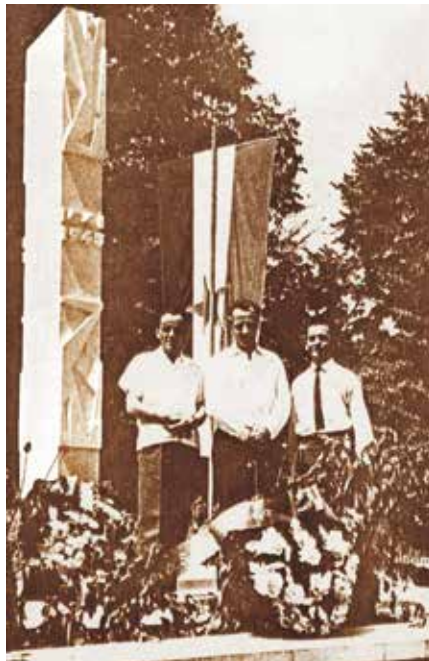

Razstava cikla Zločini in žrtve v Domu JLA v Beogradu.

1962

Projektiral novo kuhinjsko tehniko »De luxe«; licenčna prodaja Libeli v Celju. Otvoritev spomenika NOB v Bačvanih v Bosni.

(25: Spomenik v Bačvanih)

1963-1964

Štipendija Prešernovega sklada mu omogoči študij na Visoki šoli za industrijsko oblikovanje (HfG) v Ulmu v Zahodni Nemčiji.

(26: Ciril Cesar v ateljeju v Ulmu)

1964-1968

Asistent na Visoki šoli za oblikovanje v Ulmu. 1966 pride v Ulm tudi žena Olga s hčerko Nives.

(27: Družina Cesarjevih v Ulmu)

1968-1970

Delal kot strokovni sodelavec na Razvojnem inštitutu v Ulmu.

1970

Direktor Design centra v Gorenju v Velenju; z znanjem in izkušnjami iz Ulma ustvarjalno razvijal metodologijo sistema Ma-De-Co z novimi DE-projekti za serijsko proizvodnjo in tako veliko prispeval k razvoju Gorenja.

(28: Oblikovalski biro je bil v Cesarjevi hiši na Vodnikovi 1 v Velenju)

Odkritje portreta Franca Hribernika v Šoštanju.

(29: Ma-De-Co sistem)

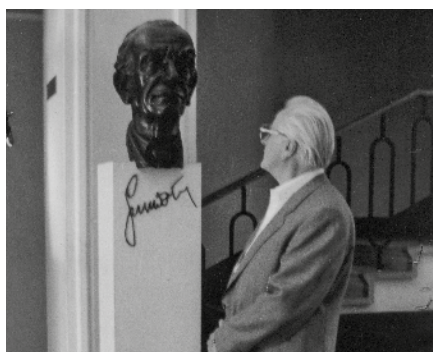

1974
Postavitev spomenika Antonu Aškercu v Velenju (enak že v Celju).

1975
Zlato priznanje Gorenja.

1976
Izdalal osnutek za spomenik Josipu Brozu - Titu v Velenju.
Odkritje portreta Fedorju Gradišniku v celjskem gledališču.

(30: Doprsni kip Fedorja Gradišnika, 1976, bron)

1981-1983
Poučeval industrijsko oblikovanje na Centru srednjih šol v Velenju.

1983
Upokojitev, vrnitev h kiparstvu, predvsem stekleni skulpturi in industrijskemu oblikovanju.

(31: Ciril Cesar in Milena Koren Božiček na vrtu njegove hiše)

1988
Uspešno sodeloval na mednarodnem natečaju za plakat proti oboroževanju, ki ga je razpisala OZN v New Yorku.
Vodil kiparsko šolo Društva šaleških likovnikov v Šoštanju.

1990
Po devetindvajsetih letih je spet samostojno razstavljal v Velenju.

(32: Z razstave v Galeriji Kulturnega centra Ivana Napatnika v Velenju)

1992
Umre mama, stara 92 let.

1995
Postavitev steklene skulpture Sozvočje časa v avli Doma kulture v Velenju.

2003
Prejme grb Mestne občine Velenje za vrhunske dosežke v kiparstvu in industrijskem oblikovanju.

(33: S podelitve priznanja)

2006
Postavitev stalne zbirke Cirila Cesarja na Velenjskem gradu.

(34: Z otvoritve zbirke - Ciril Cesar z vnukom Nikom)

(35: Hči Nives, Ciril Cesar, žena Olga)

2010
Skupinska razstava v Cankarjevem domu v spomin najstarejši živeči likovni umetnici Mari Kralj (in izbrani avtorji starejše generacije: Bogdan Borčič, Ciril Cesar, Jože Ciuha, Alenka Gerlovič, Vladimir Makuc, Štefan Planinc, Oton Polak, Milan Rijavec, France Slana, Jelica Žuža)

Milena Koren Božiček

Biography

1923

Born on 6th July in Mozirje to Marija (née Prislán) from Braslovče and Ivan Cesar, master sculptor in the woodcarvers workshop he took over from his father Andrej Cesar. After Ciril, his sisters Pavla (1925) and Marja (1933) were born.
(1: *Mother Marija and father Ivan*, 2: *Sister Pavla and Ciril Cesar in 1945*)

1929-35

Primary school in Mozirje.
(3: *Portrait drawing of his father*)

1935-37

Continues his education at the public school of Šoštanj. 1936 his father dies.

1938-40

Craft school in Mozirje and work at the family woodcarving workshop. After his father's death, this had been temporarily taken over by his uncle Franc Cesar.

1940-41

Continues his education at the Ljubljana Arts and Crafts School, sculptor France Kralj's department.

1942

Mobilised into the German army, mountain section in Innsbruck.

1943-44

Continues his education at the College of Arts and Crafts (Kunstgewerbeschule) in Graz, with Professor Johann Wilhelm Gösser.
(4: *Slovene classmates, Blatnik, Podkrižnik, Grzina, Cesar*; 5: *Cesar in his Graz studio*)

1945

19th March – nearly shot by German soldiers who suddenly arrive whilst he is washing in the morning.

1946-50

Studies and works at the Academy of Fine Arts in Ljubljana.
(6: *Modelling at the Academy*)

1947

Youth work action Šamac-Sarajevo.
(7: *Boy with watermelon, 1947, fired clay*; 8: *Boy with watermelon, Shock worker with wheelbarrow, Gipsy*)

1948

Unveiling of monument to Hinko Smrekar in Ljubljana.
Models the portrait of Franc Hribernik for Napotnik's collection in Šoštanj.
Award for the nude Girl at reading.
(9: *Girl at reading, 1948, plaster*)

1950

Twenty drafts for The Shot modelled in clay.
Graduates and begins expressionist thematic: Crimes and Victims.

1952

Completes the specialisation course at the Ljubljana Academy of Fine Arts. Position of assistant to Professor Frančišek Smerdu.
Work on the monument of The Illegal.

1953

In his studio, he carries out all the works for his first, big solo sculpture exhibition inside and in front of the Jakopič Pavillion
(10: *Exhibition at the Jakopič Pavillion*)
Unveiling of his first public monument at the tomb of war hostages in Mozirje.
(11: *Hostage - first public monument of sculptor Ciril Cesar in his birthplace*)
Moves to Celje and works as a teacher at the teacher training college in Celje.

1954

Marries Olga Podrenik (1932) from Hrastnik.
Unveiling of the portraits of Josip Drobnič and Rafko Salmič at the Celje theatre.
(12: *Unveiling memorial portraits in Celje*)
Scandal at the exhibition of the Hostage in Ljubljana, when the sculpture was removed from the exhibition without the author's knowledge.
(13: *The Hostage in front of the Jakopič Pavillion*)

1955

Cooperates at the contest for the National Liberation Struggle monuments in Maribor.
(14: *Model of the monument – bought off*)
The Hostage at Nazarje.
(15: *The monument in 1955*)

1956

Daughter Nives is born.
Unveiling of the monument to poet Anton Aškerc in front of the theatre in Celje.
Unveiling of the monument to fallen fighters in Šentjur.
(16: *Unveiling the monument in Celje*)

1958

Unveiling of the monument to the victims of Fascism in Gornji Grad.
(17: *Photograph from the year 1958*)

1959

Unveiling of the portraits of actors Saša Pfeifer and Meta Baš at the theatre in Celje.
(18: *Ciril Cesar, first from the left, in the hall of the theatre in Celje, together with the two sculptures and the theatre team*)
Participates in the exhibition »Contemporary Slovene Art« at the Museum of Modern Art in Ljubljana.
Passes the university teaching qualification exam at the Philosophical Faculty in Ljubljana.

Erection of the monument Miners' Manifest and the mosaic Atlantida in the park in Velenje.

(19: *Erection of the monument Manifest, called Centaurs*; 20: *Atlantida in the studio*)
Unveiling the monument to Hinko Smrekar in Ljubljana.

1960

Elaborates and carries out his first projects for glass sculptures.

(21: *First glass sculptures*)

Together with painter Avgust Lavrenčič, he executes a sgraffito on the House of the Hops at Trnava in the Savinja Valley.

(22: *Lavrenčič and Cesar at work*; 23: *House of the Hops at Trnava*)

1961

First solo exhibition of glass sculptures at the Workers' Club in Velenje.

(24: *Exhibits. No longer existing*)

Exhibition of the Crimes and Victims cycle at the House of the Yugoslav Army in Belgrade.

1962

Project for the new De luxe kitchen scales; licence sold to Libela, Celje.

Opening of the monument to the National Liberation Struggle at Bačvani in Bosnia.

(25: *Monument at Bačvani*)

1963-1964

The Prešeren Fund scholarship enables him to study at the School of Design (HfG) in Ulm, West Germany.

(26: *Ciril Cesar in the study in Ulm*)

1964-1968

Assistant at the Ulm School of Design. In 1966, his wife Olga and daughter Nives join him in Ulm.

(27: *The Cesar family in Ulm*)

1968-1970

Works as expert collaborator at the Research Institute in Ulm.

1970

Director of the Gorenje Design Centre in Velenje; with the skills and experience acquired in Ulm, he creatively develops the methodology of the Ma-De-Co system. With new design projects for serial production, he greatly contributes to the development of Gorenje.

(28: *The Design Studio was in Cesar's house on Vodnikova str. 1 in Velenje*; 29: *Ma-De-Co system*)

Unveiling the portrait of Franc Hribernik in Šoštanj.

1974

Erection of the Anton Aškerc monument in Velenje (the same has been erected in Celje).

1975

Gold Award for Gorenje.

1976

Elaborates the project for the monument to Josip Broz – Tito in Velenje.

Unveiling of the portrait of Fedor Gradišnik at the Celje theatre.

(30: *Fedor Gradišnik's bust, 1976, bronze*)

1981-1983

Teaches industrial design at the Secondary Schools Centre in Velenje.

1983

Retires, returns to sculpture, particularly glass sculpture and industrial design.

(31: *Ciril Cesar and Milena Koren Božiček in the garden of his house*)

1988

Successfully participates in the international competition for a poster against arms, organised by the UNO in New York.

Leads a school of sculpture at the Šalek Artists' Association in Šoštanj.

1990

After twenty-nine years, he has again a solo exhibition in Velenje.

(32: *From the exhibition at the Gallery in the Ivan Napotnik Cultural Centre, Velenje*)

1992

His mother dies at the age of 92.

1995

Erection of the glass sculpture Harmony of Time in the hall of the House of Culture in Velenje.

2003

Cesar is awarded the Coat of Arms of the Municipality of Velenje for his outstanding achievements in sculpture and industrial design.

(33: *From the award ceremony*)

2006

Installation of the permanent collection of Ciril Cesar's work at the Velenje Castle.

(34: *From the inauguration of the collection: Ciril Cesar with his grandson Niki*; 35: *Daughter Nives, Ciril Cesar, wife Olga*)

2010

Collective exhibition at the Cankar Hall, Ljubljana – an homage to Mara Kralj, the oldest living female artist (other selected authors of her generation included: Bogdan Borčič, Ciril Cesar, Jože Ciuha, Alenka Gerlovič, Vladimir Makuc, Štefan Planinc, Oton Polak, Milan Rijavec, France Slana, Jelica Žuža).

Javna dela

Public Works

**Spomenik padlim borcem
(Spomenik žrtvam NOB)**

Mozirje, 2. avgust 1953
arh. Pavel Göstl

Josip Drobnič, Rafko Salmič

Slovensko ljudsko gledališče Celje,
17. april 1954

Spomenik NOB

Nazarje, 12. junij 1955
Ing. arh. Aleksej Janušič

Anton Aškerc

Celje, 9. junij 1956
Velenje, 8. oktober 1974

**Spomenik 132 žrtvam NOB in
Franju Malgaju**

Šentjur, 21. oktober 1956

Spomenik padlim žrtvam NOB

Gornji Grad, 28. september 1958

Lastovke

Polzela, pred tovarno nogavic Polzela,
1958

Hinko Smrekar

Ljubljana, okoli 1959
pred OŠ Hinka Smrekarja

**Manifest, (Rudarski manifest,
Kentavri) in Atlantida, mozaik**

Velenje, 1959

Meta Baš, Sašo Pfeifer

Slovensko ljudsko gledališče Celje,
3. oktober 1959

**zgrafito z Avgustom Lavrenčičem na
fasadi Hmeljarskega doma**

Trnava, 1960

Spomenik bratstva in enotnosti

Bačvani, BIH, 1962

Franc Hribernik

Šoštanj, 1970, pred OŠ Karel Destovnik
Kajuh; od leta 2006 v Spominskem
parku
Mozirje, 26. september 1998, pred OŠ
Mozirje

Spomenik padlim gasilcem

Velenje, 22. julij 1973

Fedor Gradišnik

Slovensko ljudsko gledališče Celje, 1976

Sozvočje časa

Velenje, 26. december 1995,
Kulturni dom Velenje

Ivan Napotnik

Šoštanj, Spominski park, 2006

dr. Josip Vošnjak

Šoštanj, Spominski park, 2006

Razstave

Exhibitions

Razstava na akademiji upodablajočih umetnosti, Ljubljana

28. – 30. VI. 1948
skupinska razstava

Razstava na Akademiji upodablajočih umetnosti, Ljubljana, 1949

skupinska razstava

Prva javna razstava**Akad. kip. Ciril Cesar**

Ljubljana, Jakopičev paviljon
31. V. – 22. VI. 1953
samostojna razstava (34 del)

Društvo slovenskih upodablajočih umetnikov

Ljubljana, Jakopičev paviljon
5. XI. 1954
skupinska razstava (1 delo)

Likovna razstava

Celje, dvorana doma OF
1. – 16. V. 1954 (18 del)

Razstava osnutkov spomenikov NOB

Maribor, Umetnostna galerija Maribor
22. I. – 12. II. 1956
skupinska razstava (1 delo)

Razstava akademskih slikarjev in kiparjev Celja

Celje, Zdravstveni dom
24. VIII. – 4. IX. 1957
skupinska razstava

Sodobna slovenska umetnost

Ljubljana, Moderna galerija
21. IV. – 20. V. 1958
skupinska razstava (1 delo)

Razstava absolventov ljubljanske Akademije: 1949 – 1959

Ljubljana, Moderna galerija
december 1959
skupinska razstava (3 dela)

Osnutki iz kristalnega stekla

Velenje, Delavski klub
1961
samostojna razstava

Narodno oslobodilačka borba u delima likovnih umetnika Jugoslavije 1960. – 1961.

Beograd, Dom Jugoslovenske narodne armije
decembar 1961
skupinska razstava (2 deli)

Razstava likovnih del članov celjskega pododbora DSLU

Celje, Likovni salon
15. – 30. IV. 1964
skupinska razstava (2 deli)

1. bienale industrijskega oblikovanja

Ljubljana, Moderna galerija
9. X. – 15. XI. 1964
skupinska razstava (1 delo)

Razstava plastik NOB

Ljubljana, Muzej ljudske revolucije SRS
julij 1965
skupinska razstava

Likovni umetniki '72

Slovenj Gradec, Umetnostni paviljon
5. – 25. II. 1972
skupinska razstava

Slovenska likovna umetnost 1945-1978

Ljubljana, Moderna galerija
22. III. – 6. V. 1979
skupinska razstava (1 delo)

Umetniki in spremljevalci

Ljubljana, Moderna galerija
22. X. – 6. XII. 1981
skupinska razstava (1 delo)

Savinjski likovni umetniki

Žalec, Savinov razstavni salon
14. – 30. IX. 1990
skupinska razstava

Ciril Cesar, Steklena skulptura

Velenje, Galerija Kulturnega centra Ivan Napotnik
5. X. – 2. XI. 1990
samostojna razstava (38 del)

Majski salon ZDSLJU

Ljubljana, Likovno razstavišče Rihard Jakopič
9. – 29. V. 1991
skupinska razstava (2 deli)

Razstava društva slovenskih likovnih umetnikov, Celjska sekcija

Celje, Likovni salon
23. VII. - 19. IX. 1992
skupinska razstava

Razstava del savinjskih likovnih umetnikov

Žalec, Savinov razstavni salon
31. VII. – 12. VIII. 1992
skupinska razstava (2 deli)

Stari Pisker – nova postavitev

Celje, Muzej novejšje zgodovine
april 1996
stalna zbirka (1 delo)

Kiparstvo: razstave iz depoja galerije: 1. del

Velenje, Muzej Velenje – Galerija
11. II. – 9. III. 2005
skupinska razstava (1 delo)

Zvezdni prah – 60 let prve slovenske Akademije za likovno umetnost

Ljubljana, Galerija Kresija
15. IX. – 2. X. 2006
skupinska razstava

Ciril Cesar, stalna zbirka

Velenje, Velenjski grad
Od 21. IX. 2006 –
samostojna razstava, stalna postavitev

Podoba prostora. Situacija širšega celjskega prostora: 2. del

Celje, Galerija sodobne umetnosti Celje, Likovni salon Celje, Špitalska kapela Celje
2. – 20. IX. 2008
skupinska razstava (1 delo)

Pod bikovo glavo

Ljubljana, Cankarjev dom - galerija
15. IX. – 7. XI. 2010
skupinska razstava (7 del)

Skoraj pomlad, 100 let slovenske umetnosti

Maribor, Umetnostna galerija Maribor + Slavija N° 11
30. XI. 2012 – 17. III. 2013
skupinska razstava (1 delo)

Uf, Industrija, Gorenje z vizijo

Mrežni razstavni projekt Evropske prestolnice kulture Maribor 2012
Velenje, Galerija Velenje
16. VI. – 22. IX. 2013
skupinska razstava (oblikovanje)

Literatura o umetniku

Bibliography

- Vladimir Koch, Akademija upodablajočih umetnosti, *Tovariš*, leto III, št. 20, Ljubljana, 23. maj 1947, str. 478-479 [3 fotografije].
- Akademija upodablajočih umetnosti v Ljubljani ustvarja nov kader umetnikov, *Tovariš*, leto III, št. 20, Ljubljana, 23. maj 1947, [slikovna priloga].
- r. [Davorin Ravljen], Razstava na akademiji upodablajočih umetnosti, *Tovariš*, leto IV, št. 28, Ljubljana, 9. julij 1948, str. 667.
- Naši mladi kiparji na razstavi Akademije upodablajočih umetnosti v Ljubljani, *Tovariš*, leto IV, št. 28, Ljubljana, 9. julij 1948, str. 679 [1 reprodukcija].
- Dr. Stane Mikuž, Razstava Akademije likovnih umetnosti ob koncu šolskega leta, *Slovenski poročevalec*, leto IX, št. 163, Ljubljana, 10. julij 1948 [1 fotografija: C. Cesar v ateljeju].
- Ljudska mladina Slovenije, *Tovariš*, leto V, št. 13, Ljubljana, 1. april 1949, str. 237 [1 fotografija: C. Cesar v ateljeju].
- Razstava na Akademiji upodablajočih umetnosti, *Tovariš*, leto V, št. 29, Ljubljana, 22. julij 1949, str. 498 [1 fotografija z razstave].
- Ciril Cesar: Portret F. Hribernika, *Mladinska revija*, leto VI., št. 7, Ljubljana, 1950/51, [1 reprodukcija].
- Razstava kiparja Cirila Cesarja, *Slovenski poročevalec*, leto XIV, št. 126, Ljubljana, 31. maj 1953, str. 8.
- Prva javna razstava, *Akad. kip. Ciril Cesar*, Jakopičev paviljon, Ljubljana, 31. 5. – 22. 6. 1953 [tipkopis: seznam razstavljenih del].
- Jakopičev paviljon je spet oživel, *Ljubljanski dnevnik*, leto III, št. 125, Ljubljana, 1. junij 1953, str. 2.
- Kipar Cesar razstavlja, *Ljudska pravica - Borba*, leto XVIII, št. 140, Ljubljana, 2. junij 1953, str. 2.
- E.[milijan] Cevc, Razstava kiparja Cirila Cesarja, *Slovenski poročevalec*, leto II, št. 11, Ljubljana, 6. junij 1953, str. 18. Op.: besedilo ponatisnjeno v knjigi Emilijan Cevc: *Pesnitev in resnica*. Cevčevo berilo/izbral, uredil Milček Komelj. Ljubljana, Slovenska matica 2011, str. 412 – 414.
- Kulturna kronika: Lamut, Borčič, Mole, Cesar, Naši razgledi, leto II, št. 11, Ljubljana, 6. junij 1953, str. 18.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ciril Cesar: Porod*, *Ljubljanski dnevnik*, leto III, št. 130, Ljubljana, 6. junij 1953, str. 24 [1 reprodukcija z besedilom].
- Ivan Stopar, Ciril Cesar razstavlja, *Ljudska pravica - Borba*, leto XVIII, št. 147, Ljubljana, 9. junij 1953, str. 6 [2 reprodukciji].
- I.(gor) G.(idrih), Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski dnevnik*, leto III, št. 134, Ljubljana, 11. junij 1953, str. 2.
- Kulturni zapiski: Kipar Ciril Cesar razstavlja, *Naloga umetnika je oblikovati človeka in vse bogastvo njegovega notranjega življenja*, *Delavska enotnost*, leto XII, št. 24, 12. junij 1953, str. 4 [1 fotografija, 1 reprodukcija].
- Jakopičev paviljon, C. Cesar: Deček, *Ljubljanski dnevnik*, leto III., št. 136, Ljubljana, 13. junij 1953, str. 25 [1 reprodukcija].
- Z razstave kiparja Cirila Cesarja. Razstava je podaljšana do dne 22. junija 1953, *Slovenski poročevalec*, leto XIV, št. 138, Ljubljana, 14. junij 1953, str. 2 [1 reprodukcija z besedilom].
- Jakopičev paviljon, *Ciril Cesar: Hrepenenje*, (les, 1943), *Ljudska pravica*, leto XVIII, št. 153, Ljubljana, 16. junij 1953, str. 6 [1 reprodukcija z besedilom].
- Jakopičev paviljon, *Razstava mladega kiparja...*, *Ljubljanski dnevnik*, leto III, št. 142, Ljubljana, 20. junij 1953, str. 2 [1 reprodukcija z besedilom].
- Z. Š., Obisk pri kiparju Cesarju, *Večer*, leto IX, št. 149, 26. junij 1953, str. 3.
- Okrajni festival v Mozirju, *Savinjski vestnik*, leto VI, št. 25, Celje, 27. junij 1953, str. 6.
- Jože Curk, Mozirje, *Talec-simbol žrtve!...*, 30. 7. 1953 (tipkopis).
- Veličastna proslava 9-obljetnice osvoboditve Zgornje Savinjske doline, *Slovenski poročevalec*, leto XIV, št. 181, Ljubljana, 3. avgust 1953, str. 2.
- V Mozirju so odkrili spomenik padlim borcem, *Ljubljanski dnevnik*, leto III, št. 178, Ljubljana, 3. avgust 1953, str. 2.
- vim. (Vitko Musek), *Akad. kipar Ciril Cesar*, *Tovariš*, leto IX, št. 37, Ljubljana, 11. september 1953, str. 1044 in 1055 [slikovna priloga: 6 reprodukcij z besedilom].
- 150 let od prve gledališke predstave v Celju, *Tovariš*, 17. april 1954, str. 440 [2 reprodukciji z besedilom].
- Danes bodo v Celju slavili 150-letnico..., *Slovenski poročevalec*, Ljubljana, leto XV, št. 96, 24. april 1954, str. 4. [2 reprodukciji z besedilom].
- Josip Drobnič in Rafko Salmič, *Odkritje portretov v Celjskem mestnem gledališču*, *Slovenski poročevalec*, Ljubljana, leto XV, št. 96, 24. april 1954, str. 4.

Gledališki list mestnega gledališča v Celju, sezona 1953-54, leto VIII, št. 7, Jubilejna predstava ob odkritju spomenikov Josipu Drobničju in Rafku Salmičju ter otvoritev gledališkega muzeja, Celje 1954 [2 reprodukciji str. 224 -225].

Likovna razstava, v Celju – v dvorani Doma OF – od 1. maja – do 16. maja 1954, [tipkopis: seznam razstavljenih del].

Jože Curk, Razstava likovnih umetnikov v Celju, Slovenski poročevalec, leto XV, št. 111, Ljubljana, 14. maj 1954, str. 4.

C. K., Ob zaključku likovne razstave celjskih upodablajočih umetnikov, Savinjski vestnik, leto VII, št. 20, Celje, 21. maj 1954, str. 5.

Upodablajoča umetnost v Celju, Savinjski vestnik, leto VII, št. 21, Celje, 28. maj 1954, str. 7 [1 fotografija z besedilom].

P. M., Na Gneču bodo 5. septembra odkrili spomenik padlim borcem, Ljudska pravica-Borba, leto XX, št. 202, Ljubljana, 24. avgust 1954, str. 8.

Akademski kipar Ciril Cesar bo za proslavo na Ostrožnem postavil dve plastiki v Celju, Savinjski vestnik, leto VII, št. 35, Celje, 3. september 1954, str. 1.

K.(rašovec) J.(ure), V ateljeju akademskega kiparja Cirila Cesarja, Večer, leto X, št. 212, Maribor, 9. september 1954, str. 4 [1 fotografija, 2 reprodukciji].

B. (Božidar Borko), Izginuli talec, Nekulturnost nekaterih kulturnikov, Slovenski poročevalec, leto XV, št. 271, Ljubljana, 19. november 1954, str. 4 [1 reprodukcija].

Cesarjev Talec v Ljubljani ukraden, Savinjski vestnik, leto VII, št. 46, Celje, 19. november 1954, str. 5 [1 reprodukcija].

Esteticus, Žalostinka o Cesarju in kraljih, Naveličani, Z robcem pokrita sramota, Pavliha, Ljubljana, leto XI, št. 47, 27. november 1954, str. 5.

Celjske bodice, Savinjski vestnik, leto VII, št. 48, Celje, 3. december 1954, str. 7.

Sergej Zor, Kulturništvo ali Cesarjev Talec in njegova pravica, Ljudska pravica, leto XX, št. 290, Ljubljana, 7. december 1954, str. 7.

Upravni odbor DSLU in Umetniški svet DSLU, »Izginuli Talec«, Pojasnilo Društva slovenskih likovnih umetnikov, Ljudska pravica, leto XX, št. 292, Ljubljana, 9. december 1954, str. 5.

Cesar: Talec, Tribuna, leto IV, št. 19, Ljubljana, 11. december 1954, str. 4 [1 reprodukcija].

Preplah med umetniki, Pavliha, leto XI, št. 49, Ljubljana, 11. december 1954, str. 5.

Branko Hofman, Ne stari: mladi, temveč... Večer, leto X, št. 295, Maribor, 18. december 1954, str. 3 [1 reprodukcija].

Branko Rudolf, Kulturni obzornik, Nekaj o Talcu in še o čem, Ljudska pravica, leto XX, št. 301, Ljubljana, 20. december 1954 [1 reprodukcija].

Branko Hofman, Pregraja na cesti, ki vodi v prihodnost, Ljudska pravica, leto XX, št. 308, Ljubljana, 27. december 1954, str. 5.

-esk- (Janez Mesesnel), Podoba v zrcalu, Ljubljanski dnevnik, leto IV, št. 304, Ljubljana, 30. december 1954, str. 6.

M.(ilan) A.(uguštin), Preizkusno leto za mlade, Ljubljanski dnevnik, leto V, št. 8, Ljubljana, 11. januar 1955, str. 2.

Zaključek afere s Cesarjevim „Talcem“, Ljudska pravica, leto XXI, št. 3, Ljubljana, 12. januar 1955, str. 6.

Likovniki so zborovali, Pavliha, leto XII, št. 3, Ljubljana, 15. januar 1955, str. 5 [karikatura].

Celjske bodice, Nove pesmi o Cesarju, Celjski tednik, leto VIII, št. 3, Celje, 21. januar 1955, str. 7.

Ciril Cesar: Talec, Ljudska pravica, leto XXI, št. 102, Ljubljana, 1. maj 1955, str. 5 [1 reprodukcija].

Ob občinskem prazniku so v Nazarjih odkrili spomenik padlim žrtvam, Celjski tednik, leto VIII, št. 24, Celje, 17. junij 1955, str. 1-2 [1 reprodukcija].

Nazarje v narodnoosvobodilni borbi 1941 – 1945, Nazarje 1955 [reprodukcija na naslovnici].

Mozirje: Cesarjev spomenik Talec, Nazarje - spomenik NOB, Prospekt, Nazarje 1941-1945.

Tone Pavček, Srečanja z umetniki – partizani, Kipar Ciril Cesar, Ljudska pravica, leto XXI, št. 204, Ljubljana, 31. avgust 1955, str. 5 [1 fotoportret].

Poročilo žirije, Okrajni ljudski odbor Maribor, Maribor, 20. 12. 1955 (tipkopis).

Izid natečaja za spomenik NOV v Mariboru, Večer, leto XI, št. 300, Maribor, 24. december 1955, str. 3.

-c. -k., Razgovor z akademskim slikarjem Cirilom Cesarjem, Pesnik Aškerc je pred sedemdesetimi leti postavil vprašanje človek ali Bog?, Celjski tednik, leto IX, št. 1, Celje, 6. januar 1956, str. 5.

vIn (Vlado Novak), Aškerčevo jubilejno leto, Celjski tednik, leto IX, št. 1, Celje, 6. januar 1956, str. 1.

M.(irko) Č.(epič), Spomenik NOB v Mariboru, Slovenski poročevalec, leto XVII, št. 31, Ljubljana, 7. februar 1956, str. 4.

- V Celju pripravljajo spomenik pesniku Aškercu, Slovenski poročevalec, leto XVII, št. 108, Ljubljana, 9. maj 1956, str. 6 [1 reprodukcija].
- Jubilejne prireditve ob 100-letnici Aškerčevega rojstva, Celjski tednik, leto IX, št. 21, Celje, 25. maj 1956, str. 5 [1 reprodukcija].
- Jubilejne svečanosti ob 100-letnici Aškerčevega rojstva, Celjski tednik, leto IX, št. 22, Celje, 1. junij 1956, str. 5 [1 reprodukcija].
- Slavnostna akademija, Odkritje spomenika, Narodni dom, Celje, 8. in 9. junij 1956 (vabilo).
- M. B. V Celju so odkrili spomenik Antonu Aškercu, Slovenski poročevalec, leto XVII, št. 134, Ljubljana, 9. junij 1956, str. 2 [1 fotografija, 1 reprodukcija].
- Aškerčeva proslava v Celju in okolici. Ljubljanski dnevnik, leto VI, št. 136, Ljubljana, 9. junij 1956, str. 1 [1 reprodukcija].
- M. B. Odkritje spomenika Antonu Aškercu, Večer, leto XII, št. 136, Maribor, 11. junij 1956, str. 2 [1 reprodukcija].
- Odkritje Aškerčevega spomenika v Vodnikovi ulici, Celjski tednik, leto IX, št. 24, Celje, 15. junij 1956, str. 1, 5.
- Mirko Čepič, Spomenik NOBe u Mariboru, Čovjek i prostor 53, leto III, št. 53, Zagreb, 1. september 1956 [1 reprodukcija].
- Vsa šentjurska občina okoli spomenika NOB, Celjski tednik, leto IX, št. 43, Celje, 26. oktober 1956, str. 1, 2 [1 fotografija].
- Šentjur skozi borbo v svobodo, izdal Občinski odbor ZB Šentjur pri Celju, oktober 1956, [1 reprodukcija str. 9].
- V Šentjurju so odkrili spomenik padlim borcem, Slovenski poročevalec, 21. oktober 1956 [1 reprodukcija].
- Na razstavi »Celje 1957«..., Celjski tednik, leto X, št. 33, Celje, 30. avgust 1957, str. 4 [1 fotografija z besedilom].
- Curk Jože, Razstava akademskih slikarjev in kiparjev Celja, Celjski tednik, leto X, št. 34, Celje, 6. september 1957, str. 4 [1 reprodukcija].
- Ciril Cesar: Deklica pri čitanju, Ljudska pravica, leto XVII, št. 260, Ljubljana, 4. november 1956, str. 5 [1 reprodukcija z besedilom].
- Marjan Amalietti: Kongresna skica, Naši razgledi, leto VII, št. 8, Ljubljana, 28. april 1958, str. 177 [risba].
- Slika, ki bo ostala udeležencem VII. kongresa še dolgo v spominu, Ljudska pravica, leto XXIV št. 101, Ljubljana, 28. april 1958, str. 1 [1 fotografija z besedilom].
- Sodobna slovenska umetnost, Moderna galerija, Ljubljana 1958 [r.k.]
- Stane Mikuž, Sodobna slovenska umetnost. Nekaj misli o sodobni plastiki na razstavi v Moderni galeriji, Slovenski poročevalec, leto XIX, št. 111, Ljubljana, 13. maj 1958, str. 5.
- Minulo nedeljo so v Gornjem Gradu slovesno odkrili spomenik žrtvam fašizma. Ljudska pravica, leto XIV, št. 230, Ljubljana, 1. oktober 1958, str. 5 [1 fotografija z besedilom].
- Ciril Cesar: Osnutek »Kentavri 58«, Ten, leto I, št. 2-3, Celje, februar/marec 1959, str. 12 [1 reprodukcija z besedilom].
- Ciril Cesar: Priča Nasilja, Ljudska pravica, leto XV, št. 93, Ljubljana, 22. april 1959, str. 9 [1 reprodukcija z besedilom].
- Jože Curk, Umetnost v Celju in okolici v zadnjih 150-tih letih, Celjski zbornik 1959, str. 206, 220, 224, 228, [1 reprodukcija, str. 225].
- Pred dnevi je mladina..., Celjski tednik, leto XII, št. 22, Celje, 5. junij 1959 [1 fotografija z besedilom].
- Sodobna skulptura v Velenju, Delo, leto I, št. 142, Ljubljana, 22. september 1959, str. 3 [1 reprodukcija].
- Rudarski manifest, Celjski tednik, leto XII, št. 38, Celje, 25. september 1959, str. 4 [1 reprodukcija z besedilom].
- F. G., Praznik v Slovenskem ljudskem gledališču, Celjski tednik, leto XII, št. 38, Celje, 25. september 1959, str. 4.
- Gledališki list slovenskega ljudskega gledališča v Celju, sezona 1959/60 -, Številka 1, Celje, 3. oktober 1959 [2 reprodukciji].
- B. S., Slovesni začetek sezone v Celjskem gledališču, Celjski tednik, leto XII, št. 40, Celje, 9. oktober 1959, str. 6 [1 fotografija].
- Razstava absolventov Ljubljanske akademije 1949 – 1959, Moderna galerija, december 1959 [1 reprodukcija] [r.k.].
- 78 absolventov, Mladina, leto XVII, št. 5, Ljubljana, 16. december 1959, str. 5.
- Cesar, Ciril, v: Enciklopedija likovnih umjetnosti, 1, (A-Ćus), Zagreb 1959, str. 609.
- Fran Šijanec, Sodobna slovenska likovna umetnost, Maribor, 1961, str. 368-369, [1 reprodukcija].
- Njegov smoter in tematika je mir, Celjski tednik, leto XIV, št. 28, Celje, 28. julij 1961, str. 6 [1 reprodukcija].
- Jože Fašun, Razvili so svoj prapor, Invalidski vestnik, leto XXXVIII, št. 23, Ljubljana, 10. november 1961, str. 3 [1 fotografija].

Narodno oslobodilačka borba u delima likovnih umetnika Jugoslavije 1960. – 1961., Beograd, Dom Jugoslovske narodne armije, decembar 1961, [1 reprodukcija] [r.k.].

Bogdan Pogačnik, Najboljše likovne stvaritve s tematiko o NOB, Ljudje v skupini, Delo, leto III, št. 335, Ljubljana, 8. december 1961, str. 4.

Steklena plastika, Celjski tednik, leto XIV, št. 49, Celje, 29. december 1961, str. 6 [1 reprodukcija].

Kaj delajo, Od »zločinov« do kristalnega stekla, Tovariš, št. 1, Ljubljana, 10. januar 1962 [1 reprodukcija].

Ciril Cesar: Raketa, steklo, Naši razgledi, leto XI, št. 3 (242), Ljubljana, 10. februar 1962, str. 55 [1 reprodukcija z besedilom].

O. Kesar, Zabilježeno na velikom narodnom zboru u Slabinji i Bačvanima, Spomenik »bratstva i jedinstva«, Naš glas, god. I, broj 11, Prijedor, 10. avgust 1962 [5 fotografij].

J. P., Industrijska estetika, Nedostižna ljepotica, Rad, broj 25, 15. junij 1963, str. 11 [2 reprodukciji].

ju, De luxe - lepota iz Celja, Večer, leto XIX, št. 229, Maribor, 1. oktober 1963, str. 4 [1 reprodukcija].

Prospekt za novo kuhinjsko tehniko De luxe. Tovarna tehnic, Celje, 1963.

EHO the Economic from Vugoslavia, Nova kuhinjska tehnica De luxe, Kovinotehna, Celje, Jugoslavia, januar 1964 [reprodukcija na naslovnici].

Šoštanj: Nova pridobitev Napotnikove galerije, Delo, leto VI, št. 323, Ljubljana, 29. november 1965, str. 8 [1 reprodukcija].

Stane Terčak, Vodič po spominski razstavi v starem piskru, Muzej revolucije, Celje, 1966 [1 reprodukcija].

B. Z., Krog se širi. Razstava likovni umetniki 72 v Slovenj Gradcu odprta, Večer, 8. februar 1972, str. 5.

Koledar Cinkarne Celje 1974, [1 reprodukcija, mesec maj].

Aleksander Bassin, Revolucija in umetnost, izbor slovenskih spomenikov NOB, Partizanska knjiga, Ljubljana, 1974 [1 reprodukcija].

Marjan Marinšek, Kulturni utrip današnjega Velenja v: Drago Zdunič (ur.), Velenje: monografija, Ljubljana 1976.

Viktor Kojc, Spomenik Titu v Velenju, Tednik dela ITD, leto XXXI, št. 27, Ljubljana, 2. julij 1976, str. 14 [1 reprodukcija z besedilom].

Albert Jakopič – Kajtimir (ur.), Vodnik po partizanskih poteh, Ljubljana 1978, str. 539, 542, 585, 1958 [1 reprodukcija].

Slovenska likovna umetnost 1945-1978, Moderna galerija, Ljubljana 1979, 1, str. 118 [fotoportret]; 2, str. 152, [1 reprodukcija] [r.k.].

Marijan Tršar, Slovensko kiparstvo po letu 1945 v: Slovenska likovna umetnost 1945-1978, 1, Moderna galerija, Ljubljana 1979, str. 49 in 55 [r.k.].

Špelca Čopič, Spomeniško kiparstvo v: Slovenska likovna umetnost 1945-1978, 1, Moderna galerija, Ljubljana 1979, str. 65 [r.k.].

Janez Zadnikar, Ciril Cesar: Madeco je vse!, Teleks (informativni tednik dela), leto 39, št. 17, Ljubljana, 28. april 1983, str. 8 [fotoportret].

Cesar, Ciril v: Likovna enciklopedija Jugoslavije, 1, (A-J), Zagreb, 1984, str. 228.

Marjan Marinšek (ur.), Pomniki narodnoosvobodilnega boja v občini Velenje, Titovo Velenje, 1986, str. 21 [1 reprodukcija].

Cesar, Ciril v: Enciklopedija Slovenije, 2, Ce-Ed, Ljubljana, 1988, str. 48.

Špelca Čopič, Spreminjanje slovenskega kiparstva po letu 1952 v: Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura / Obzorja 8 (Zbornik mednarodnega seminarja, Ljubljana, 1. – 3. julij 1986), Filozofska fakulteta, Ljubljana, 1988, str. 461 – 471.

Milena Koren Božiček, Ne samo Kipar..., Naš čas, št. 38, Velenje, 4. oktober 1990, str. 18 [1 fotoportret].

Skulpture Cirila Cesarja, Naš čas, št. 38, Velenje, 4. oktober 1990, str. 1 [1 reprodukcija].

Mateja Podjed, Beg v četrto dimenzijo, Novi tednik NT&RC, 44, št. 40, Celje, 4. oktober 1990, str. 8.

Ciril Cesar, Steklena skulptura, Galerija Kulturnega centra Ivan Napotnik, Velenje, 5. 10. – 2. 11. 1990 [vabilo: 1 reprodukcija].

Cesarjeve steklene skulpture v velenjski galeriji, Delo, št. 236, Ljubljana, 9. oktober 1990, str. 7 [1 reprodukcija].

mz (Mira Zakošek), Steklene skulpture Cirila Cesarja, Naš čas, št. 39, Velenje, 11. oktober 1990, str. 1 [1 fotografija].

Milena Koren Božiček, Ne samo kipar... v: Ciril Cesar. Steklena skulptura, Galerija Kulturnega centra Ivan Napotnik, Velenje, 1990, str. 5-6 [r.k.].

Zoran Kržišnik, Čas, ki ga živi kipar... v: Ciril Cesar. Steklena skulptura, Galerija Kulturnega centra Ivan Napotnik, Velenje, 1990, str. 7–9 [r.k.].

- Branko Sosič, Cesarjevi simboli svetlobe: knjiga ob razstavi, Delo, leto 32, št. 244, Ljubljana, 18. oktober 1990, str. 14.
- Mira Zakošek, Klepet s kiparjem Cirilom Cesarjem, V steklu ujeta svetloba, Naš čas, št. 47, Velenje, 6. december 1990, str. 7 [1 fotoportret].
- Jože Hudeček, Ciril Cesar v Velenju v: Odvezane misli: izbrani komentarji in ocene na TVS, Ljubljana, 1992, str. 182.
- Vlado Vrbič (ur.), Velenje: monografija, Velenje, 1992, str. 86, 114.
- Alenka Domjan, Razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov, Celjska sekcija, Likovni salon, Celje, 23. 7. do 19. 9. 1992 [1 reprodukcija].
- Boris Gorupič, Razstava savinjskih umetnikov, Novi tednik NT&RC, št. 31, Celje, 6. avgust 1992, str. 8.
- Marjan Tršar, Povojna slovenska grafika, Likovne besede, december 1992, str. 23, 24, 53.
- Odkritje steklene skulpture Sozvočje časa, avla Doma kulture, Velenje, 26. 12. 1995 [vabilo].
- Marjan Tršar, Razvoj likovno vzgojnega usmerjanja na Akademiji za likovno umetnost v: 50 let Akademije za likovno umetnost, Ljubljana, 1995, str. 68.
- Aleš Stopar, Kiparstvo in kiparski okras celjskih ulic in trgov, Celje 1996, str. 48 [1 reprodukcija].
- Milček Komelj, Kip na naslovnici, delo Cirila Cesarja »Zločin 1950 je največja vojaška Resnica na tem planetu«..., Nova revija: mesečnik za kulturo, leto XVI, št. 179, Ljubljana, 1997, str. 156 [1 reprodukcija: naslovnica].
- Anton Seher, Zgodovina premogovnika Velenje, 2. knjiga, Premogovnik Velenje, Ljubljana, 1998, str. 547, 550-551 [2 reprodukciji].
- Milček Komelj, Socialistična ideološka indoktrinacija in povojna slovenska likovna umetnost v zborniku: Temna stran meseca, kratka zgodovina totalitarizma v Sloveniji 1945 – 1990, Ljubljana, 1998, str. 313.
- Aleksander Videčnik (ur.), Po petdesetih letih. V počastitev spomina na prvi rod dijakov nižje državne gimnazije v Mozirju, Mozirje, 1998, str. 11, 12, 21 [1 reprodukcija].
- Bojana Špegel, Šaleški likovni ustvarjalci, Ciril Cesar – kipar, oblikovalec, pedagog, Naš čas, št. 24, Velenje, 17. junij 1999, str. 11 [fotoportret].
- Maja Kržišnik, Sinonim tudi za dobro oblikovanje, MM/Marketing magazin, št. 230 junij 2000, str. 35.
- Kiparstvo: razstave iz depoja galerije: 1. del [besedila Milena Koren Božiček, Kornelija Križnič] Muzej Velenje – Galerija, Velenje, 2005, str. 12, 30, 31 [r.k.] [1 reprodukcija].
- Rok Poles, Kipar C. Cesar - stalna zbirka, Muzej Velenje, Velenje, 2006 [r.k.].
- Nadja Zgonik (ur.), 60 let Akademije za likovno umetnost in oblikovanje 1945 – 2005, Ljubljana, 2006, str. 17, 18 [1 reprodukcija].
- Emil Rojc [zbral in priredil], Miti in legende iz Gorenja, Velenje:Gorenje, 2008, str. 180.
- Javni spomeniki v Velenju [besedila Milena Koren Božiček, Kornelija Križnič], Galerija Velenje, 2008, str. 10-12, 43 [3 reprodukcije].
- Podoba prostora. Situacija širšega celjskega prostora: 2. del, Zavod Celeia, Celje, 2008 [r.k.] [1 reprodukcija].
- Cesar, Ciril v: Osebnosti. Veliki slovenski biografski leksikon, od A do L, Ljubljana, 2008, str. 135.
- Karl-Achim Czemper, hfg ulm. Die Abteilung Produktgestaltung. 39 Rückblicke, 15. marec 2009, str. 167-168 [fotoportret, 3 reprodukcije].
- Lev Menaše, Pod bikovo glavo, Ljubljana, Cankarjev dom - Galerija, [r.k.] [3 reprodukcije].
- Vojko Urbančič, »Mlajšim od 80 let prepovedano!«, Galerija Cankarjev dom: Pod bikovo glavo, Delo, leto 52, št. 215, Ljubljana, 16. september 2010, str. 16.
- Vlado Vrbič, Ciril Cesar: zaleščanski portreti 33, Naš čas, št. 28, Velenje, 14. julij 2011, str. 13 [fotoportret].
- Barbara Predan, Zgodba o oblikovanju, zgodba o Gorenju v: Uf, Industrija!: mrežni razstavnij projekt Evropske prestolnice kulture Maribor 2012, Maribor 2012, str. 53 – 55 [r.k.].
- Milena Koren Božiček, Razvojna kultura Podjetja v: Uf, Industrija!: Mrežni razstavnij projekt Evropske prestolnice kulture Maribor 2012, Maribor 2012, str. 28 [r.k.].
- <http://www.saleskibiografskileksikon.si/index.php?action=view&tag=791> (dostop 29. maj 2013)
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Cesar (dostop 29. maj 2013)
- <http://www.knjiznica-celje.si/cbl/dolgiOpis.asp?OsebeID=243> (dostop 29. maj 2013)

Kratice

List of Abbreviations

d.	desno / right
dat.	datirano / dated
inv. št.	inventarna številka / inventory number
kat./cat.	številka kataloga del / catalogue number
l.	levo / left
r. k.	razstavni katalog / exhibition catalogue
sign.	signirano, podpisano / signed
slika/fig.	številka slike, ki je postavljena ob besedilu / number of the illustration next to the text
sp.	spodaj / below
sr.	sredina / middle
str.	stran / page
št.	številka / number
ur.	urednik / editor

CIRIL CESAR
kipar in oblikovalec

pregledna razstava avtorju za devetdesetletnico

Galerija Velenje
15. 6. – 14. 9. 2013

Katalog izdala / *Published by*
Galerija Velenje / *Galery of Art*
Titov trg 5
3320 Velenje
Slovenija / *Slovenia*

Zanjo / *Represented by*
Stanislava Pangeršič

Kustosinja razstave / *Exhibition curator*
Milena Koren Božiček

Strokovna sodelavka za oblikovanje / *Expert collaborator in the field of design*
Lenka Bajželj

Urednica / *Editor*
Milena Koren Božiček

Teksti / *Texts*
Milena Koren Božiček
Lenka Bajželj

Življenjepis / *Biography*
Milena Koren Božiček

Dokumentacija / *Documentation*
Milena Koren Božiček
Dopolnila in uredila / *Completed and edited by*
Kornelija Križnič

Seznam del z dokumentacijo / *List of works with documentation*
Kornelija Križnič

Prevodi / *Translated by*
Staša Briški Bailey

Lektoriranje / *Edited by*
Metka Pekle
Dagmar Vrtačnik

Fotodokumentacija / *Photo documentation*
Milena Koren Božiček

Fotografije / *Photographs*
Arhiv družine Cesar, arhiv Galerije Velenje, Peter Marinšek, Stane Jeršič,
Rok Poles, Anton Seher, AV Studio d.o.o.

Video produkcija / *Video production*
Produkcija Grand, Samo Podobnik, režiser Primož Meško

Izbor gradiva / *Exhibited works selected by*
Milena Koren Božiček, Lenka Bajželj, Olga Cesar, Nives Cesar

Oblikovanje / *Graphic design*
AV Studio d.o.o.

Tisk / *Printed by*
Tiskarna IPC Gorenje

Naklada / *Printing*
600 izvodov / 600 copies

© Galerija Velenje

Razstavo so omogočili / *Exhibition has been supported by*: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Mestna občina Velenje in Gorenje d.d.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

730(497.4):929Cesar C.

CESAR, Ciril

C. Cesar : kipar in oblikovalec = sculptor and designer : ob 90-letnici
= at the 90th birthday celebration : [Galerija Velenje, 15. 6.-14. 9.
2013] / [teksti Milena Koren Božiček, Lenka Bajželj ; življenjepis,
fotodokumentacija Milena Koren Božiček ; dokumentacija Milena
Koren Božiček, Kornelija Križnič - dopolnila in uredila ; seznam del z
dokumentacijo Kornelija Križnič ; prevodi Staška Briški Bailey ; fotografije
arhiv družine Cesar ... et al.] - Velenje : Galerija, 2013

ISBN 978-961-93020-1-9
1. Koren-Božiček, Milena
267574016

ISBN 961-93020-1-X

9 789619 302019

Cena: 15 €